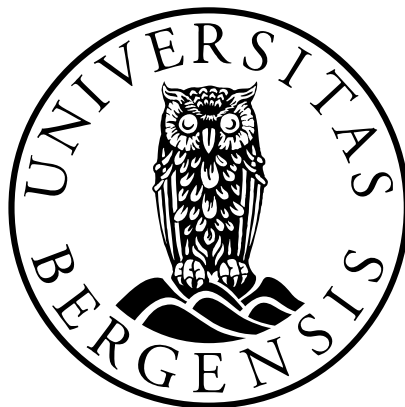

Barnets rett til personvern i sosiale medier

En innskrenking av foreldrenes ytringsfrihet?

Kandidatnummer: 39

Antall ord: 14263

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.05.2022

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Oppgavens tema og aktualitet	3
1.2 Problemstilling	4
1.3 Begrepsavklaringer og avgrensninger.....	4
1.3.1 Begrepet personopplysning	4
1.3.2 Foreldre og foreldreansvar	5
1.3.3 Sosiale medier	5
1.3.4 Andre avgrensninger	5
1.4 Rettskildebildet.....	6
1.5 Oppgavens videre fremstilling	7
2 Overordnede rettsnormer.....	8
2.1 Innledning.....	8
2.2 Grunnloven §102.....	8
2.3 Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8.....	9
2.4 FN`s Barnekonvensjonen	10
2.4.1 Artikkel 16 – Retten til privatliv	11
2.5 Åndsverkloven §104 - retten til eget bilde	12
2.6 Straffeloven §267	13
2.6.1 Vilkåret «offentlig meddelelse»	13
2.6.2 Vilkåret «privatlivets fred»	14
2.6.3 Vilkåret “Krenker”	15
3 Deling av personopplysninger på sosiale medier som del av foreldreansvaret.....	17
3.1 Samtykke.....	17
3.2 Foreldrenes rett til å samtykke på vegne av barnet	18
3.2.1 Foreldrenes nektelsesrett.....	19
3.3 Begrensinger i foreldres samtykkekompetanse.....	19
3.3.1 Prinsippet om Barnets beste	19
3.3.2 Barnes selvbestemmelsesrett.....	21
3.3.3 Barnets nektelseskompetanse.....	22
3.3.4 Barnets medbestemmelsesrett	23
4 Avveining mellom barnets rett til privatliv og foreldrenes ytringsfrihet	27
4.1 Innledning.....	27
4.2 Foreldrenes ytringsfrihet	27

4.3	EMD momentliste	28
4.3.1	Bidrar publiseringen til «debatt av allmenn interesse»?	29
4.4	Hvor kjent er barnet?	32
4.5	Den omtaltes tidligere oppførsel	33
4.6	Metode for innhenting av informasjon og informasjonssannhet.....	34
4.7	Publikasjonens innhold, form og konsekvenser	35
4.8	Sanksjonen	38
5	Konsekvenser av forelderens deling	39
5.1	Innledning.....	39
5.2	Retten til å danne sin egen digitale identitet	39
5.3	Barnets sosiale relasjoner	40
5.4	Vil barnet bli møtt med informasjonen senere i livet?	41
5.5	Andre færemomenter ved publiseringen.....	42
6	Konklusjon og refleksjon	44
6.1	Terskel for offentliggjøring.....	44
6.2	En regel som forbyr offentliggjøring av personopplysninger	45
6.3	Tydeliggjøring av eksisterende regler og prinsipper.....	46
6.3.1	Sletting av publisert innhold	47
6.4	Holdningsskapende arbeid	48
6.5	Konklusjon	48
	Litteraturliste	50

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema og aktualitet

Dagens digitale samfunn vokser raskt og er stadig i utvikling. Sosiale medier har blitt et integrert element av hverdagen og er i stor grad en måte vi kommuniserer på. Det deles daglig store og små hendelser fra familielivet med kjente og ukjente på nett. Sosiale medier plattformer som Instagram, Snapchat og Facebook er fulle av søte skrytebilder og utleverende informasjon om barn, ofte delt av foreldrene selv. Dagens generasjon er de første som vokser opp med hele barndommen spredt på sosiale medier. Da det tidligere var vanlig å sette bildene inn i fotoalbum, er dagens trend å dele minner på nett. «Shareting» er et begrep som er skapt basert på foreldrenes ubetenksomme deling av unødvendig store mengder bilder og informasjon om egne barn på nett.¹ Oppgavens tema tar for seg foreldrenes eksponering av egne barn i sosiale medier gjennom deling av informasjon i form av bilder, video og tekst.

Ettersom sosiale medier fortsatt er et nytt fenomen, vet vi lite om konsekvensene og hvordan dette vil påvirke de kommende generasjonene. Kirsten Kolstad Kvalø som er seniorrådgiver ved Norges institusjon for menneskerettigheter, kaller dagens generasjon for «prøvekanin(er) for Facebook-foreldre».² En spørreundersøkelse gjort av UNICEF Norge viser at tre av fire foreldre i Norge deler bilder og videoer av egne barna i sosiale medier. De fleste deler mellom ett og ti bilder i løpet av en måned, mens 10% deler en gang i uken eller oftere. Det betyr at det i gjennomsnittet blir publisert 1165 bilder/videoer av barn innen fylte 12år.³ FNs barnekomite uttrykte allerede i 2010 sin bekymring over norske foreldre som krenket sine barns rett til privatliv ved å legge ut personlige opplysninger om dem på nett.⁴

¹ Saxvik (2020)

² Kvalø (2019)

³ Unicef (2020)

⁴ Avsluttende merknader til Norges fjerde rapport 2010. punkt 28

1.2 Problemstilling

Oppgavens problemstilling er foreldre som krenker egne barns personvern i sosiale medier.

Når foreldre ønsker å dele personopplysninger om barnet i sosiale medier må foreldrenes rett til ytringsfrihet veies opp mot barnas rett til privatliv. Konflikten oppstår ved at barnets og foreldrenes interesser må veies opp mot hverandre.⁵ Barnet har rett på vern om sitt privatliv, mens foreldrenes har rett til ytringsfrihet. Direktør i Datatilsynet, Bjørn Erik Thon, forklarer det slik: «*[f]oreldre bestemmer i stor grad over sine egne barn, og har stor ytringsfrihet på vegne av barna sine. Men det finnes grenser, og da slår personopplysningsloven inn på et tidspunkt.*»⁶ Et interessant spørsmål er når barnets rett til privatliv utgjør en innskrenking av foreldrenes ytringsfrihet?

En side av ytringsfriheten handler om foreldrenes rett til å offentliggjøre bilder og informasjon.⁷ Uskyldige bilder fra bursdager og ferier vil ofte ligge i grenseland for det ytringsfriheten er ment å verne. Oppgaven vil forsøke å belyse hvor denne grensen går mellom retten til privatliv og vernet av ytringsfriheten.

1.3 Begrepsavklaringer og avgrensninger

1.3.1 Begrepet personopplysning og personvern

«Personopplysninger» omhandler opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson. Eksempelvis gjenkjennbare bilder, filmer, lydopptak eller kontaktinformasjon som e-post, navn, adresse, alder eller fødselsnummer.⁸ På sosiale medier vil personopplysninger ofte være gjenkjennbare bilder, film, lydklipp og tekst. Alle opplysninger som sier noe om barnet, vil omfattes av begrepet i oppgaven.

«Personvern» er et norsk begrep. EMD anvender begrepet «privacy». I de norske oversettelsene av de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene er «privacy» oversatt til

⁵ Grønvold og Hendis (2014) s.31

⁶ Guttormsen (2015)

⁷ Grønvold og Hendis (2014) s.31

⁸ Datatilsynet (2019) definisjon av personopplysning

«privatliv.» Lucy Smith skriver at «privatliv» i de fleste sammenhenger må «*antas å omfatte både personvern, personopplysningsvern og privatliv, og derved personvern i videste betydning.*»⁹ Oppgaven vil bruke begrepet «personvern» i vid betydning.

1.3.2 Begrepet «foreldre» og «barn»

Ikke alle biologiske foreldre har foreldreansvaret for sine barn. I oppgaven blir begrepet «foreldre» brukt om de som har foreldreansvaret etter barneloven (Lov 8 april 1981 nr.7) § 30. Oppgaven vil ikke behandle den rettslige reguleringen som gjelder når omsorgen er overdratt til andre, eksempelvis barnevernstjenesten. Konflikter som kan oppstå mellom biologiske foreldre og fosterforeldre vil ikke bli behandlet. Det samme gjelder konflikter mellom skilte foreldre og situasjoner hvor bare den ene forelderen ønsker publisering. Tilfeller hvor foreldre utsetter barn for fare for seksuelle overgrep på grunn av arten av bildene de deler vil heller ikke behandles i oppgaven.

Med «Barn» mener mindreårige som ikke har nådd myndighetsalder jf. vergemålsloven § 8 og FNs barnekonvensjon artikkel 1.

1.3.3 Begrepet «sosiale medier»

Med «Sosiale medier» menes nettsider og apper på mobiltelefon/nettbrett som tilrettelegger for å skape og dele innhold og delta i sosiale nettverk.¹⁰ Et typisk eksempel kan være Instagram, Snapchat, Facebook og Twitter.

Sosiale medier er en stor del av hverdagen i samfunnet og har endret måten vi kommuniserer med andre.

1.3.4 Andre avgrensninger

Oppgaven vil fokusere på foreldrenes eksponering av egne barn i sosiale medier. Deling av andre som skole, familie, venner, barnehage og barnet selv vil derfor ikke bli behandlet i oppgaven. Oppgaven vil avgrense mot å behandle erstatningsrettslige og andre sivilrettslige

⁹ Smith (2011) s.110

¹⁰Aalen og Enli (2018)

sanksjoner. Avgrensningen gjøres fordi det ville blitt svært omfattende å behandle alle rettsgrunnlagene innenfor oppgavens rammer.

1.4 Rettskildebildet

Eksponeringer av barn i sosiale medier er et nytt fenomen slik at det ikke finnes lovbestemmelser som behandler disse utfordringene eksplisitt. Fokuset vil være på relevante norske rettskilder samt de sentrale menneskerettighetskonvensjonene, med hovedfokus på barnekonvensjonen, EMK og praksis fra EMD. Oppgaven skal belyse hvordan de nasjonale og internasjonale kilder setter grenser for hva foreldre kan publisere om egne barn i sosiale medier.

Forarbeidene til barneloven av 1981 sier lite om barnets rett til personvern og privatliv. I desember 2020 ble det levert forslag til ny barnelov fra Barne- og familiedepartementet, NOU 2020: 14 Ny barnelov- til barnets beste. Lovforslaget har barns menneskerettigheter i fokus. Utvalget anerkjenner problemstillingen ved delingen i sosiale medier og skriver at «Det er også behov for at lovgivningen balanserer godt mellom de kryssende hensynene på området, herunder barnets rett til vern av sitt privatliv og foreldrenes rett til ytringsfrihet.»¹¹ Utvalget presierer at «barnets rett til vern om sitt privatliv og personvern er rettigheter som trolig får større og større betydning med utviklingen av nye former for informasjonsteknologi og digitale plattformer.»¹² Det er behov for klare rettslige utgangspunkter som er allmenngyldige og treffende også når det oppstår nye trusler fordi den teknologiske utviklingen går raskere enn lovgiver klarer å henge med.¹³ Forarbeidet viser at lovgiver anerkjenner problemstillingen og at det vil tas hensyn til ved utforming av ny barnelov.

Det finnes i dag lite rettspraksis på området. Høyesterett vurderte for første gang i 2019 om mors eksponering av datteren krenket barnets privatliv. Dommer er et viktig predjunkt som vil bli omtalt nærmere i oppgaven. EMD har først i nyere tid tatt stilling til konflikten mellom retten til privatliv og retten til ytringsfriheten. Dommene handler først og fremst om saker hvor pressen har gått for langt i sin ytringsfrihet. Praksisen gir likevel noen føringer som vil være interessant i avveiningen mellom barnets rett til privatliv og foreldrenes ytringsfrihet.

¹¹ NOU 2020: 14 s.108

¹² NOU 2020: 14 s.108

¹³ NOU 2020: 14 s.108

1.5 Oppgavens videre fremstilling

Oppgaven vil i kapittel 2 ta for seg bestemmelsene som verner privatlivets fred og retten til eget bilde slik det fremgår av Grunnloven §102, EMK artikkel 8, Barnekonvensjonen artikkel 16, straffeloven § 267 og åndsverkloven § 104.

Kapittel 3 tar for seg foreldrenes rett til deling av barnets personopplysninger som en del av foreldreansvaret. Kapitlet tar også for seg begrensingene i foreldreansvaret. Kapittel 4 tar for seg avveiningen mellom barnets rett til personvern og foreldrenes ytringsfrihet. De internasjonale menneskerettighetene danner det rettslige utgangspunktet for vurderingen.

Oppgavens kapittel 5 tar for seg aktuelle konsekvenser ved foreldrenes deling. Til slutt blir det en oppsummering og refleksjon rundt problemstillingen. Oppgaven vil diskutere forslag til forbedringer i lovverk som er foreslått i litteraturen for å sikre barns rettigheter.

2 Overordnede rettsnormer

2.1 Innledning

Retten til personvern og privatliv er et grunnleggende prinsipp som er sterkt implementert i både norsk lovgivning og de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene. Barn er egne rettssubjekter og har samme rett på beskyttelse for sitt privatliv som alle andre.¹⁴ Retten til privatliv fremgår av Grunnloven (lov 17 mai 1814 Kongerike Norges Grunnlov, heretter omtalt grl) § 102, Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (heretter omtalt EMK) artikkel 8, Straffeloven (Lov 20 mai 2005 nr.28, heretter forkortet strl) § 267, FNs barnekonvensjon (heretter omtalt BK) artikkel 16 og konvensjonene om sivile og politiske rettigheter (heretter omtalt SP) artikkel 17.

Konvensjonene om Sivile og politiske rettigheter, FNs barnekonvensjon og den europeiske menneskerettighetskonvensjon er alle inkorporert i norsk rett og gjelder som norsk lov etter menneskerettsloven (lov 21. mai 1999 nr. 30) § 2. De skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning jf. menneskerettsloven § 3. SP artikkel 17 vil ikke bli omtalt videre i fremstillingen da den ikke gir en sterkere beskyttelse av privatlivet enn EMK art 8.

2.2 Grunnloven § 102

Norge fikk i 2014 innført et nytt kapittel i Norges Grunnlov. Kapittel E om menneskerettighetene bidrar til å styrke lovens formål om å sikre demokrati, rettstat og menneskerettigheter.¹⁵ Menneskerettighetene har fått et styrket vern, ved at de nå har grunnlovsrang.

¹⁴ NOU 2020: 14 s.104

¹⁵ Jfr. Grl § 2

Retten til privatliv er hjemlet i Grunnloven §102. Bestemmelsen sier at «Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon¹⁶».

«Enhver» omfatter mennesker i alle aldre også barn, som egne rettssubjekter. Bestemmelsen tar sikte på å verne om den personlige sfære som omhandler personvern, personopplysningsvern og privatliv. Respekten for familieliv, hjem og kommunikasjon utgjør kjernen i personvernsbegrepet.

2.3 Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8

Retten til privatliv fremgår av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8. Bestemmelsen slår fast at «Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse». «Privatliv» er den norske oversettelsen av «private life». Den europeiske menneskerettighetsdomstol foretok en redgjørelse av begrepet i Von Hannover mot Tyskland (2).

«The Court reiterates that the concept of private life extends to aspects relating to personal identity, such as a person's name, photo, or physical and moral integrity; the guarantee afforded by Article 8 of the Convention is primarily intended to ensure the development, without outside interference, of the personality of each individual in his relations with other human beings. There is thus a zone of interaction of a person with others, even in a public context, which may fall within the scope of private life. »¹⁷

EMD tolker «private life» til å omfatte personvernet mer generelt.¹⁸ Retten til privatlivets fred og retten til eget bilde skal også omfattes av retten til privatliv.¹⁹ Begrepet skal innebære et vern mot offentliggjøring av personlig informasjon om andre, også når informasjonen ikke er sensitiv.²⁰ Retten til privatliv har kommet på spissen hos EMD ved at pressen har gått for langt i å omtale privatlivet gjerne i avis, TV eller ukeblad.²¹ Det er ingen holdepunkter som tilsier at EMK art 8 skal gi ulikt vern etter hvilket medium publiseringen skjer på. Dette taler

¹⁶ Jfr. Grl § 102 første ledd, første punktum

¹⁷ Von Hannover mot Tyskland (2) avsnitt 95

¹⁸ Amann v. Switzerland avsnitt 65

¹⁹ Wessel-Aas, Jus og sosiale medier s.77

²⁰ Allstin (2016) s.206

²¹ Eksempel Von Hannover v. Germany og Von Hannover v. Germany (NO.2)

for at bestemmelsen må gi samme beskyttelse mot offentliggjøring i sosiale medier.²² Barnet vil ha samme behov for beskyttelse av sitt privatliv i sosiale medier.

EMD behandler individklager fra alle personer, frivillige organisasjoner og grupper av enkeltpersoner.²³ Det er staten som har forpliktelser etter menneskerettighetskonvensjonene og skal sørge for å gi barn effektiv beskyttelse av sitt privatliv. Hvis foreldre krenker sine barns rettigheter er det staten som kan klages inn for EMD fordi forpliktelsen ikke er overholdt. Barn kan med likhet som de voksne få saken sin behandlet av EMD.

2.4 FNs Barnekonvensjonen

FNs barnekonvensjonen ble ratifisert i Norge i 1991 og inkorporert i norsk rett i 2003. Inkorporeringen gjør at konvensjonen gjelder som norsk lov etter menneskerettsloven § 2. Formålet ved konvensjonen er å gi barna et sterkere vern enn de får av de generelle menneskerettighetskonvensjonene. Barnekonvensjonen er bygget på 4 grunnleggende prinsipper som skal legges til grunn ved tolkning av bestemmelsene. Disse prinsippene er forbud mot diskriminering (art. 2), barnets beste (art 3 nr.1) retten til liv og utvikling (art.6) og retten til å bli hørt (art.12).²⁴

Barn har ingen egen domstol etter barnekonvensjonen, slik som EMD. I 2011 kom barnekonvensjonens tredje tilleggsprotokoll som gir barn en individuell klagerett. Denne klageadgangen krever ratifisering fra den enkelte stat, noe Norge ikke har gjort per i dag. Det ble avgitt en innstilling til stortinget 1 mars 2022 men denne førte ikke frem. Komiteens flertall la vekt på at mange av bestemmelsene i barnekonvensjonen er vage og skjønnsmessige og dermed egner seg dårlig for individklagebehandling. De ønsket derfor ikke at norske domstoler må forholde seg til en ny og usikker rettskilde gjennom tilslutning til tilleggsprotokollen.²⁵

FNs Barnekomité er konvensjonens overvåkningsorgan,⁶³ som har som oppgave å føre tilsyn med at konvensjonen blir fulgt. Barnekomiteen utarbeider rapporter *Concluding Observations*

²² Allstrin (2016) s.207

²³ EMK artikkel 34

²⁴ Bendiksen og Haugli (2015) s. 41

²⁵ Dokument 8:56 S (2021-2022), Innst. 179 S (2021-2022)

hvor de kommer med bekymringer og anbefaling til statene. Dokumentene blir utarbeidet av komiteen basert på statens rapporteringsplikt og er ikke rettslig bindende. Høyesterett uttalte i Rt. 2015 s.93 at ” det barnekomiteen gir uttrykk for her utgjør (...) et naturlig utgangspunkt ved tolkningen”.²⁶ Denne uttalelsen kan tyde på at kommentarene kan tillegges vekt som rettskilde.

2.4.1 Artikkel 16 – Retten til privatliv

Artikkel 16 omhandler barns rett til privatliv og er den mest sentrale personverns bestemmelsen. Bestemmelsen slår fast at barn skal beskyttes mot vilkårlig eller ulovlig innblanding i «sitt privatliv, sin familie og sitt hjem» og «sin korrespondanse». Bestemmelsen er ment å omfatte alle former for krenkelser av den personlige integritet og retten til privatliv, også personopplysninger. Forbudet i bestemmelsen er ikke absolutt, og det kan gjøres inngrep i rettigheten med lovhjemmel.²⁷ Barnets rett til privatliv i artikkel 16 skal tolkes i lys av artikkel 3 nr. 1 om barnets beste og artikkel 12 om barnets rett til medvirkning.²⁸ I vurderingen om privatlivet er krenket skal alltid resultatet være til barnets beste ut fra barnets interesser og behov.

Både BK art 16 og EMK art 8 beskytter ulike rettigheter som knytter seg til den enkeltes privatliv. Hovedforskjellen er at BK artikkel 16 kun gjelder barn. Det har i juridisk teori blitt stilt spørsmål om BK artikkel 16 gir barn samme vern mot offentliggjøring av personlig informasjon som EMK artikkel 8.²⁹ Smith uttaler at «EMK artikkel 8 [...] har direkte betydning for barns personvern, men den rekker ikke lengre enn BK artikkel 16».³⁰ Borvik synes å ha samme oppfatning som Smith, da han skriver at det «ikkje er særlege haldepunkt for å meine at vernet etter SP og Barnekonvensjonen har eit anna innhald enn det som følgjer av EMK».³¹ Barnekomiteen har ikke uttalt seg spesifikt om dette eller gitt en generell kommentar om artikkel 16.³²

²⁶ Rt 2005 s.93 avsnitt 64

²⁷ Allstrin (2016) s.210

²⁸ Grøndvold og Hendis (2014) s.17

²⁹ Allstrin (2016) s.210

³⁰ Smith (2011) s.114

³¹ Bjørnar Borvik, Personvern og ytringsfridom: avveginga mellom kolliderandre menneskerettigheter s.81

³² Allstrin (2016) s.210

Det legges til grunn at BK artikkel 16 gir samme vern som EMK artikkel 8. Allstrin påpeker at hensyn til prinsippet om barnets beste og barns beskyttelsesbehov bør tale for at BK artikkel 16 gir et noe sterkere vern om barns rettigheter. Hun understreker at «pr. dags dato er imidlertid bestemmelsen lite brukt i praksis, og det er ikke holdepunkter for å si hvor mye lengre vernet eventuelt strekker seg».³³ Grønvold argumenterer for at den form for informasjon som deles om barna sine i sosiale medier, ligger i grensen for hva ytringsfriheten har ment å beskytte.³⁴ Det bør kreves lite eksponering av barnets personopplysninger før retten til beskyttelse må komme først. Foreldrene må gjøre en konkret vurdering av om delingen av personopplysningene vil føre til en «vilkårlig eller ulovlig» innblanding i barnets privatliv.³⁵

2.5 Åndsverkloven § 104 - retten til eget bilde

Utgangspunktet etter Åndsverksloven (Lov 15 juni 2018 nr.40 heretter omtalt åvl) §104 at fotografier som «avbilder en person, ikke kan gjengis eller vises offentlig uten samtykke fra den avbildede». Bestemmelsen gjør unntak fra samtykke i tilfellene som rammes av åvl §104 bokstav a – e. Unntakene må tolkes på bakgrunn av EMDs praksis.³⁶ Det er etter ordlyden den avbildede som må samtykke til offentliggjøringen. Samtykke kan gis skriftlig eller muntlig og kan når som helst trekkes tilbake. En overtredelse av åvl §104 blir sanksjonert med straff i form av bøter eller fengsel i inntil 1 år jfr åvl § 79.

Bestemmelsen verner retten til eget bildet og er en videreføring av den tidligere åndsverksloven §45 bokstav c. «Fotografi» er definert i åvl §23 første ledd andre setning. Her står det at med fotografi «menes bilde som er frembrakt ved bruk av kamera eller ved annen teknikk som kan likestilles med fotografering». Definisjonen er ment å omfatte både video og vanlige bilder tatt med enten mobiltelefonen eller profesjonelt kamera.³⁷

Det er fysiske personer som omfattes av ordlyden. Dette omfatter barn, voksne og døde mennesker inntil 15 år etter dødsfallet.³⁸ Kravet om at personen må være «identifiserbar» betyr

³³ Allstrin (2016) s.211

³⁴ Grønvold og Hendis (2014) s.39

³⁵ Jfr Barnekonvensjonen art 16

³⁶ Hovlid, Krenkelser ved offentliggjøring av private opplysninger og bilder s.151

³⁷ Hovlid, publiseringsregler for journaliser (2020) s.215

³⁸ Hovlid (2020) s.215

at personen må være gjenkjennelig. Rettspraksis slår fast at det er tilstrekkelig at vedkommende nærmeste kan gjenkjenne personen.³⁹ I RT 2009 s.1568 ga høyesterett medhold til snowboardkjøreren som mente at hans rett til eget bildet var krenket. Saken omhandlet et bilde som var tatt bakfra. Bildet var brukt i et prospekt som ble trykket opp i 1000 eksemplarer. Selv om ikke ansiktet til fornærmede ble vist, var bilde gjenkjennbart for hans nærmeste.

Bestemmelsen har ikke et sensitivtetskrav som oppstilles i straffeloven, men omfatter alle type bilder.⁴⁰ Åndsverksloven §104 er aktuell i oppgavens problemstilling fordi den også omfatter skrytebilder, ferieminner og andre bilder av dagligdags karakter. Det er slike bilder det blir publisert mest av i foreldrenes sosiale medier.

2.6 Straffeloven § 267

Straffeloven (Lov 20 mai 2005 nr.28, heretter forkortet strl) §267 er den norske straffebestemmelsen som regulerer privatlivets fred. Bestemmelsen sier at «[d]en som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.» For at bestemmelsen i strl §267 skal komme til anvendelse, må tre vilkår være oppfylt. Det skal foreligge en «offentlig meddelelse» som «krenker» «privatlivets fred». Oppgaven skal følgelig gjøre rede for hva som ligger i disse vilkårene, slik at bestemmelsen kommer til anvendelse.

2.6.1 Vilkåret «offentlig meddelelse»

En “offentlig meddelelse” innebær formidling av informasjon til allmennheten. Begrepet omhandler muntlige og skriftlige utsagn, men også digitale elementer som bilder og film.⁴¹

Hva som ligger i begrepet, blir godt illustrert i HR-2019-2038-A hvor Høyesterett i november 2019 avsa en dom som omhandlet foreldres eksponering av barn i sosiale medier.⁴² Saken gjaldt en barnevernskonflikt om omsorgsovertakelse. I forbindelse med omsorgsovertakelsen i

³⁹ Hovlid (2020) s.216

⁴⁰ Hovlid (2020) s.217

⁴¹ Rt 2008 s. 1089 avsnitt 35

⁴² HR-2019-2038- A

2017 opprettet mor en åpen Facebook gruppe med navnet «(Barnetsnavn) skal hjem». I Facebook gruppen delte hun bilder og filmer av den 7 år gamle datteren i sårbare situasjoner, samt brev fra barnevernstjenesten og egne referat fra samtaler med datteren. Gruppen hadde rundt 5000 medlemmer som fulgte saken. Høyesterett uttalte at «Det er på det rene at vilkåret «offentlig meddelse» er oppfylt ved at materialet, vart lagt ut på ei open Facebook-side».⁴³ De viser til straffelovens §10 andre ledd andre punktum som inneholder legal definisjonen på «offentlig handling».

Straffeloven §10 andre ledd sier at en handling er offentlig når «den er foretatt i nærvær av et større antall personer eller når den lett kunne iakttas og er iakttatt fra et offentlig sted». En handling i form av ytring er offentlig når «ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer». At ytringen når 15-20 er nok til å oppfylle bestemmelsens krav om «et større antall personer»⁴⁴

2.6.2 Vilåret «privatlivets fred»

Etter at vilkåret “offentlig meddeles” var oppfylt, gikk Høyesterett videre til vilkåret om «privatlivets fred». For å definere hva slags materiale eller opplysninger som er omfattet av «privatlivets fred» tok høyesterett utgangspunkt i dommen RT-2010-258 avsnitt 50 som omtaler den tidligere Big Brother saken⁴⁵. Her ble det lagt vekt på at vilkåret om «privatlivets fred» var oppfylt dersom de personlige opplysningene objektivt sett har en viss grad av sensitivitet. Saken omhandlet et ukeblad sin omtale av et brudd mellom to tidligere deltagere av reality programmet. I artikkelen ble det skrevet sladder om bruddet som blant annet omfattet «hete stevnemøter». Retten uttalte at «kravet til sensitivitet danner en nedre terskel for hvilke opplysninger som overhode kan falle inn under begrepet.»⁴⁶ Det blir uttalt at terskelen for å oppfylle sensitivitetskravet ikke er høy, men at generelle opplysninger som sivilstatus og yrke faller utenfor.

⁴³ HR-2019-2038-A avsnitt 13

⁴⁴ Ot.prp nr.90 (2003-2004) pkt 30.1

⁴⁵ RT 2007s.687

⁴⁶ Rt 2010 s.258 avsnitt 50 omtaler Big Brother dommen (RT 2007 s.687 avsnitt 59)

I HR-2019-2038-A fant retten at sensitivitetskravet som ble oppstilt etter Big Brother måtte være oppfylt. Mor hadde delt brev, følelsesfylte referat fra samtaler med datteren, bilder og videoklipp i sårbare situasjoner. Det ble uttalt at «informasjonen som den tiltala la ut på Facebook-sida, var svært sensitiv og privat og klart omfatta av omgrepet «privatlivets fred».⁴⁷ Dommene viser at det må foreligge en krenkelse av privatlivet for å oppfylle vilkåret. Det vil ikke være tilstrekkelig at publiseringen av opplysningene kun er av privat karakter.

2.6.3 Vilkåret «krenker»

Det fremgår av forarbeidene at «krenker» innebærer et krav om at meddelelsen må være rettsstridig.⁴⁸ Handlingen må være rettstridig for å kunne være straffbar. I kollisjonstilfeller skal hensynet til ytringsfriheten veies opp mot den enkeltes rett til personvern.⁴⁹ Høyesterett har gjennom sin praksis sagt at det må være «utilbørlig» eller «uforsvarlig».⁵⁰ Kravet om «krenke» skal forstås som kun er offentliggjøringer omfattes.

Høyesterett tok stilling til om morens publisering krenket datterens privatliv. Mors deling i Facebook gruppen ble ansett som «utilbørlig og uforsvarlig» ovenfor datteren fordi hun hadde delt sensitive opplysninger. Retten mente at «ho vart utlevert av mor, ved at særs private og sensitive sider ved henne vart delt med ålmenta.»⁵¹ Avgjørelsen kan tolkes som at det kun er de mest alvorlige inngrepene i privatlivet som kan rammes etter straffelovens bestemmelser. Graden av alvorlighet vil bero på type materiale og hvor mange det er delt til. Høyesterett sin avgjørelse vil være et viktig predjuktat i tiden fremover, spesielt i barnevernssaker av lignende karakter.

Det strafferettslige vernet etter strl § 267 rammer ikke den dagligdagse publiseringen av skrytebilder og gode ferieminner. Begrunnelsen er at slik publisering ikke vil anses som «utilbørlig» eller oppfylle sensitivitetskravet⁵² etter strl § 267. For krenkelser av mer «uskyldig» karakter vil bestemmelsene i åndsverksloven § 104, skadeerstatningsloven (Lov 13 juni 1969 nr.26, heretter omtalt skl) § 3-6 eller GDPR være av aktuell. Etter skl § 3-6 kan

⁴⁷ HR-2019-2038-A avsnitt 15

⁴⁸ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s 425

⁴⁹ Strømme, Rettsavklaring og rettsutvikling s.350

⁵⁰ RT 1952 s.1259 og RT 1960 s.1147

⁵¹ HR-2019-2038-A avsnitt 19

⁵² HR-2019-2038-A avsnitt 15

den som «har krenket privatlivets fred», dømmes til å betale erstatning og/eller oppretning til den omtalte.⁵³ Denne bestemmelsen vil nok være mer aktuell for bilder av mer «uskyldig» karakter.

⁵³Hovlid Krenkelser ved offentliggjøring av private opplysninger og bilder s.148

3 Deling av personopplysninger på sosiale medier som del av foreldreansvaret

3.1 Samtykke

Den rettslige adgangen til å publisere bilder av andre på nett er samtykke. Hovedregelen er at offentliggjøring av bilder og personlige opplysninger om en person krever samtykke fra den personen det gjelder jfr åndsverkloven § 104. At samtykke er gitt er et avgjørende moment for å kunne gjengi et bilde av en annen person. Det finnes noen unntak fra gyldig samtykke i åndsverksloven § 104 A til E. Også straffelovens § 267 sier at en straffbar handling kan gjøres straffri om det foreligger et gyldig samtykke.

GDPR definerer samtykke som: «enhver frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring fra den registrerte der vedkommende ved en erklæring eller en tydelig bekreftelse gir sitt samtykke til behandling av personopplysninger som gjelder vedkommende». ⁵⁴ At samtykket skal være «informert» betyr at man skal vite hva man samtykker til og eventuelle konsekvenser av dette. Det betyr at man må vite hva personopplysningene skal brukes til og hvem som behandler disse.⁵⁵

Et sentralt spørsmål er i hvilken utstrekning foreldrene eller barnet selv kan samtykke til en offentliggjøring av bilder og annen informasjon? Barn vil på bakgrunn av modenhet og alder, ikke ha den samtykkekompetansen som kreves for å samtykke til offentliggjøring av personopplysninger. Begrunnelsen er at barn ikke har forutsetning til å forstå hva de samtykker til eller rekkevidden av samtykket. En vurderinger gjort av Datatilsynet og Barneombudet oppstiller en nedre aldersgrense på 15år for å kunne dele egne personopplysninger på sosiale medier.⁵⁶ Frem til barnet selv har samtykkekompetanse, tilfaller ansvaret foreldrene som en del av foreldreansvaret.⁵⁷

⁵⁴ GDPR art. 4 nr.11

⁵⁵ GDPR fortalte pkt 42

⁵⁶ NOU 2011: 20 Ungdom, makt og medvirkning s.86

⁵⁷ Grønvold og Hendis Barn og personvern s.22

3.2 Foreldrenes rett til å samtykke på vegne av barnet

Det sentrale spørsmål er hva foreldre kan samtykke til på vegne av sine barn.

Foreldrene er de som kjenner barnet best og har størst kompetanse til å ta gode avgjørelser på vegne av barnet.⁵⁸ Den norske stat har derfor pålagt foreldrene et foreldreansvar⁵⁹ som gir dem rettigheter og plikter til å ivareta barnets interesser på best mulig vis. Dette ansvaret er todelt og utløser både en omsorgsplikt og en plikt til å ta avgjørelser på vegnet av barnet.⁶⁰

Retten til å bestemme på vegne av barnet knytter seg til avgjørelser om «personlige forhold» som omfatter det meste, med unntak av økonomiske spørsmål som reguleres av vergemålsloven. Foreldreansvaret gir som utgangspunkt foreldrene myndighet til å dele opplysninger om egne barn, også på nett.⁶¹

Det kan i enkelte situasjoner være nødvendig å dele personopplysninger om barnet for å oppfylle omsorgsplikten.⁶² Eksempelvis ved å gi opplysninger om barnets helse til en lege for å få stilt riktig diagnose. Foreldrenes deling av personopplysninger i disse tilfellene oppfyller omsorgsplikten ved å gi barnet god helse. Det vil være mer problematisk hvis foreldrene velger å dele de samme opplysningene i et åpent innlegg på sosiale medier.

Om foreldrene bør ha adgang til å publisere opplysninger om egne barn på nett er omstridt. Barneombudet har uttalt at foreldre i noen tilfeller bør fratras muligheten til å samtykke på vegne av sine barn til å publisere opplysningene på nett.⁶³ Personvernkommissjonen har uttalt at «saker hvor foreldre publiserer opplysningene om og bilder av egne barn på internett» reiser «særlige utfordringer i forhold til spørsmål om samtykkekompetanse». Smith er enig og skriver at «barnets rett til beskyttelse mot innblanding i privatlivet – barnets personvern – er imidlertid en tilstrekkelig begrunnelse *i seg selv* for å begrense foreldrenes samtykkekompetanse».⁶⁴

⁵⁸ Grønvoid og Hendis (2014) s.69

⁵⁹ Jfr. barneloven § 30

⁶⁰ Smith (2011) s.117

⁶¹ NOU 2019:10 pkt 6.2

⁶² Grønvoid og Hendis (2014) s.65

⁶³ NOU 2008:9 punkt 7.4

⁶⁴ Smith (2011) s.117

Forarbeidene legger vekt på hensynet til at barnet skal være det primære hensynet, og at barnet skal prioriteres foran foreldrenes personlige interesser.⁶⁵ Denne uttalelsen stemmer overens med prinsippet om barnets beste.

3.2.1 Foreldrenes nektelsesrett

Siden oppgaven problematiserer foreldrenes egne eksponering av barn og ikke andres deling blir ikke foreldrenes nektelsesrett sentral i oppgaven. Det bør likevel nevnes at samtykkekompetansen som er gitt i lys av foreldreansvaret, også gir kompetanse til å nekte deling.⁶⁶ Foreldre som ikke ønsker deling fra familiemedlemmer eller andre har myndighet til å nekte deling av barnets personopplysninger.

3.3 Begrensinger i foreldres samtykkekompetanse

3.3.1 Prinsippet om Barnets beste

Hensynet til å oppnå et godt og rimelig resultat skal legges til grunn i alle saker som omhandler barn. Prinsippet om barnets beste er et av de fire grunnleggende prinsippene barnekonvensjonen bygger på og skal vektlegges ved tolkning av alle konvensjonens bestemmelser.⁶⁷ Barnets interesser og barnets beste skal være grunnleggende hensyn i alle avgjørelser foreldrene tar på vegne av barnet i kraft av foreldreansvaret.

Prinsippet følger av Grunnloven §104, barneloven §48, barnevernloven §4-1, adopsjonsloven §2 og BK artikkel 3. BK artikkel 3 slår fast at «ved handlinger og avgjørelser som berører barn, «skal barnets beste være et grunnleggende hensyn». Forarbeidene presiseres at ved vurdering av hva som er barnets interesser og behov skal det vektlegges «hva som objektivt sett vil gagne barnet og være til fordel for det på lengre sikt».⁶⁸ Et eksempel kan være tannregulering: Barnet synes kanskje det er både flaut og ubehagelig, men på lengre sikt vil reguleringen bidra til bedre tannhelse å være til barnets beste.

⁶⁵NOU 1977: 35 s. 46

⁶⁶ Grønbold og Hendis (2014) s.72

⁶⁷ Bendiksen og Haugli (2015) s. 41

⁶⁸ NOU 1977:35 s.123

Hva som er det beste for barnet, kan variere fra barn og ulike situasjoner. Det som er til det beste for et barn, trenger ikke være det for et annet. Barn har ulike forutsetninger og behov slik at foreldrene må ta en skjønnsmessig vurdering i det konkrete tilfellet. Prinsippet om barnets beste er ment å dekke vidt, slik at det også omfatter krenkelser av barnets privatliv og personlig integritet.⁶⁹ Ved vurderingen om publiseringen er til barnets beste, er det ikke tilstrekkelig at noe ikke er til skade for barnet.⁷⁰ For eksempel hvis mor velger å legge ut bilder av barnet, er det ikke nok å oppfylle prinsippet om at publiseringen ikke kan skade barnet. Det samme gjelder i de tilfellene barnet selv ønsker at noe skal deles på sosiale medier. Foreldrene kan ikke basere publiseringen på barnets samtykke eller ønske, de må selv vurdere om publiseringen er til barnets beste på kort og lang sikt.

I HR-2019-2038-A kom høyesterett til at mors publisering av datteren gikk utover foreldreansvaret. Høyesterett la vekt på at publiseringen ble brukt som virkemiddel i mors kamp mot barnevernet. De mente at hun kunne utkjempe kampen uten å «(...) blottlegge privat og sensitiv informasjon om den svært unge dottera hennar». ⁷¹ Mors publiseringen ble ikke ansett å være til barnets beste. Utefra dommen kan man tolke at det foreldrene oppfatter som til barnets beste, ikke er avgjørende.

I juridisk teori er det stilt spørsmål ved hvor langt foreldreansvaret kan legitimere offentliggjøring av opplysninger om egne barn. Aarli bruker Melodi Grand Prix Junior vinnerne Marcus og Martinius som eksempel. Da tvillingene vant musikkonkurransen som 10 åringer, hadde de ikke samtykkekompetanse til publiseringen av den populære videoen på YouTube. Det var foreldrene som måtte samtykke til publiseringen i kraft av foreldreansvaret. Aarli konkluderte med at beslutningen kunne hevdes å være truffet i barnas interesser.⁷²

En bakside av prinsippet er at det er vanskelig å kontrollere om publiseringen av personopplysningene er i samsvar med barnets beste. Noen foreldre synes at den positive oppmerksomheten barn får gjennom likes er til barnets beste. Andre mener at barnet ikke har behov for den type bekreftelse og at ros bør komme fra kjente fysiske personer.⁷³ De ulike vurderingene viser at foreldre har ulikt syn på hva som er til barnets beste.

⁶⁹ Grønvold og Hendis (2014) s.54

⁷⁰ Grønvold og Hendis (2014) s.53

⁷¹ HR-2019-2038-A avsnitt 31

⁷² Aarli (2020) s.266

⁷³ Grønvold og Hendis s.54

Prinsippet kan med bakgrunn av sin betydning sette noen begrensninger for hva foreldrene kan dele på vegne av barnet.⁷⁴ Hvis foreldrene deler med holdningen «er det så farlig, da» vil publiseringen ikke være til barnets beste.⁷⁵ Smith skriver at skadevirkningene for et eventuelt omtalt barn er større enn formålet med å bli publisert.⁷⁶ Alle handlinger som blir gjort i kraft av foreldreansvaret må begrunnes i barnets beste, hvis ikke vil prinsippet miste sin betydning.

3.3.2 Barnes selvbestemmelsesrett

Barneloven §33 sier at foreldre skal gi barnet større selvbestemmelsesrett med alderen frem til fylte 18 år. Selvbestemmelsesretten gjelder på flere områder enn de direkte lovregulerte.⁷⁷ Begrepet «selvbestemmelsesrett» innebærer at barnet får en avgjørelsesrett.⁷⁸ I hverdagen kan selvbestemmelsesretten dreie seg om dagligdagse spørsmål som klær eller hva de vil ha til middag.

Loven oppstiller ingen aldersgrense, så bestemmelsesretten skal gradvis gis basert på barnets alder og modenhet.⁷⁹ Barnet bør få bestemme selv hvis det er i stand til å ivareta sine egne interesser på en forsvarlig måte. Det er da viktig at informasjonen som gis er tilpasset barnets alder slik at barnet forstår hva det samtykker til. Datatilsynet skriver at «en tommelfingerregel kan være at jo større personvernkonsekvenser behandlingen av opplysninger vil kunne ha, desto høyere terskel bør det være for at barnet kan samtykke selv, uten foreldre».⁸⁰

Først når barnet når myndighetsalderen på 18 år får de den fulle kompetansen til å samtykke til deling og behandling av egne personopplysninger.⁸¹ Forarbeidene uttaler at barn over 15 år som hovedregel har samtykkekompetanse til innhenting og behandling av personopplysninger. Det fremgår at «selvbestemmelsesretten normalt kan tre inn ved fylte 15 år når det gjelder beslutninger om behandling av personopplysninger der opplysningene ikke har noen særlig grad av sensitivitet.»⁸² Det påpekes videre at «barnets behov for beskyttelse

⁷⁴ Grøndvold og Hendis (2014) s.54

⁷⁵ Grøndvold og Hendis (2014) s.54

⁷⁶ Smith (2011) s. 121

⁷⁷ Norsk Lovkommentar, Kirsten Sandberg, Note 82

⁷⁸ Allstrin (2016) s.215

⁷⁹ Norsk Lovkommentar, Kirsten Sandberg Note 82

⁸⁰ Datatilsynet (2022)

⁸¹ Vergemålsloven § 9

⁸² NOU 2019:10 Åpenhet i grenseland s.66

av sitt privatliv tilsier at aldersgrensen bør heves i samsvar med graden av sensitivitet.»⁸³Hvis personopplysningene er av sensitiv art, forutsetter det samtykke fra foreldrene. For barn under 15 år kreves samtykke fra foreldre ved innhenting og bruk av barnets personopplysninger.

Selv om hovedregelen sier at barn over 15 år kan samtykke til bruk av egne personopplysninger⁸⁴, betyr ikke det at alle 15 åringer vil være samtykkekompetente. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet mener at det som kjennetegner samtykkekompetanse er at barnet har evne til å «resonere og vurdere alternativ», «uttrykke troverdige valg som er holdbare over tid» og «forstå konsekvensene av valgene sine».⁸⁵ Samt at samtykke er frivillig og informert. Disse momentene må vurderes i den konkrete saken for å avgjøre om samtykke fra barnet er gyldig. Et samtykke som er gitt på bakgrunn av press, vil ikke være gyldig.⁸⁶

Selvbestemmelsesretten taler for at barnet må samtykke før foreldre kan dele personopplysninger om dem i sosiale medier. Et manglende samtykke fra barnet bør tolkes som nekting av publisering.⁸⁷

3.3.3 Barnets nektelseskompetanse

Hvis barnet har selvbestemmelsesrett og er kompetent til å samtykke, er det også kompetent til å nekte å samtykke. Forarbeidene fremhever at «gode grunner tilsier imidlertid at nektelseskompetansen inntreffer ved tidligere alder enn samtykkekompetansen».⁸⁸ Dette gjelder spesielt ved offentliggjøring av bilder, film og lydopptak. Årsaken er at det kreves mindre grad av modenhet for å vite at en ikke ønsker at et bilde publiseres, sammenlignet med å forstå de langsiktige konsekvensene av offentliggjøringen av personopplysningene.

Smith støtter uttalelsene i forarbeidet og mener at det er gode grunner for at barn skal ha en videre nektelseskompetanse enn samtykkekompetanse når det gjelder offentliggjøring av bilder. Hun begrunner dette i at «det krever en mindre grad av modenhet for å vite at man *ikke* ønsker at et bilde skal offentliggjøres, enn å forstå de negative sidene ved å offentliggjøre

⁸³ NOU 2019: 10 Åpenhet i grenseland s.66

⁸⁴ NOU 2019: 10 Åpenhet i grenseland s. 66

⁸⁵ Bufdir (2020)

⁸⁶ GDPR fortale pkt 42

⁸⁷ Allstrin (2016) s.215

⁸⁸ NOU 2019: 10 Åpenhet i grenseland s. 66

personopplysninger.»⁸⁹ Smith foreslår at det i enkelte tilfeller ved offentliggjøring av bilder bør være delt samtykkekompetanse, ved at det kreves samtykke av både foreldre og barn. Dette vil gi barn en form for vetorett i spørsmålet om noe skal deles på sosiale medier.⁹⁰

Juridisk teori og forarbeidene taler for at foreldre ikke har adgang til å publisere opplysninger om egne barn i sosiale medier dersom barnet gir uttrykk for at de ikke ønsker det. Foreldrene er derfor pliktig til å legge mer vekt på barnets mening dersom barnet ikke ønsker publisering på sosiale medier, enn dersom barnet ønsker det.⁹¹

3.3.4 Barnets medbestemmelsesrett

Barnets rett til å bli hørt følger av Grunnloven §104, Barnekonvensjonen artikkel 12 og barneloven §31. Bestemmelsene slår fast at barn har rett til å bli hørt i alle spørsmål som angår dem.⁹² Denne rettigheten er avgjørende for barnets status som selvstendig rettssubjekt og gir dem rett til å aktivt delta i saker som angår dem.⁹³ Spørsmålet er i hvilken rettslig beskyttelse barns medbestemmelsesrett gir mot at foreldrene deler personopplysninger om dem i sosiale medier.

3.3.4.1 Grunnloven §104

Barnets rett til å bli hørt har et særskilt vern etter grl §104. Bestemmelsens første ledd sier at barn har «rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv». Deres mening skal «tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling». Etter ordlyden er det ingen nedre aldersgrense for barnets rett til å bli hørt og få sin mening vektlagt. Noen slik aldersgrense fremgår heller ikke i av lovens forarbeider.⁹⁴

Bestemmelsens tredje ledd verner om barns «personlige integritet». Her står det at: «[b]arn har rett til vern om sin personlige integritet.» Bestemmelsen er utformet generelt og gjelder alle krenkelser av barns integritet også mindre inngrep som «utidig og unødvendig inngrep i barnets privatliv».⁹⁵ Barn blir ansett som en sårbar gruppe fordi de i større utstrekning trenger

⁸⁹ Smith (2011) s.116

⁹⁰ Smith (2011) s.117

⁹¹ Allstrin (2016) s.215

⁹² Jfr Barnekonvensjonen art 12 og barneloven § 31

⁹³ CRC (2013) pkt 44

⁹⁴ Norsk lovkommentar, Annine Kierulf note 239G

⁹⁵ Dokument 16 (2011–2012) Rapport fra Menneskerettsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven, side 19

myndighetenes hjelp for å beskytte sin personlige integritet.⁹⁶ Integritetsvernet etter GRL § 104 gir barn individuelle rettigheter. Staten har kun en plikt til å sikre et vern av den personlige integritet etter GRL §102. Siden barn har en rett til vern, vil dette gi dem en sterkere beskyttelse enn voksne.⁹⁷ Rettigheten gir barn rett til å gå til sak mot staten, hvis staten ikke gir regler som ivaretar barnets beskyttelsesbehov.

I juridisk teori blir det diskutert i hvilken utstrekning grl § 104 verner barn mot foreldrenes offentliggjøring av personlig informasjon. Allstrin skriver at «selv om det er tvilsomt om beskyttelsen omfatter foreldres offentliggjøring av personlig informasjon om barn, er lovgiver i alle tilfeller pålagt å sikre denne beskyttelsen etter Grunnloven § 102.»⁹⁸ I forarbeidene fremheves det at mindre inngripende forhold i hovedsak vil rammes av grl § 102, slik at foreldrenes eksponering ikke er i kjernen av det GRL § 104 er ment å beskytte. Høyesterett fremhever at GRL § 102 og § 104 er komplementære og at barnets beste er et tungtveiende argument i forholdsmessighetsvurderingen i grl § 102.⁹⁹ Det kan på bakgrunn av dette argumenteres for at det vil være en lavere terskel for krenkelse av barns rett til privatliv på sosiale medier, enn det som er avgjort i praksis fra EMD.¹⁰⁰

3.3.4.2 Barnekonvensjon artikkel 12

Barnets rett til medbestemmelse er som nevnt ett av grunnprinsippene i barnekonvensjonen.¹⁰¹ I BK artikkel 12 står det at partene skal garantere at «et barn som er i stand til å danne egne synspunkter» skal gis rett til «fritt å gi uttrykk for disse synspunktene i alle forhold som vedrører barnet». Det står videre at man skal «tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med alder og modenhet». Det er ikke oppstilt noen aldersgrense for medbestemmelsesretten etter art 12, den skal følge av barnets utvikling. Tanken bak bestemmelsen er at barnet skal kunne gi uttrykk for sine synspunkter og bli hørt når modenhetsnivået tilser det. Alle former for kommunikasjon skal høres, det inkluderer også kroppsspråk eller andre ikke verbale former.

⁹⁶ Kierulf, Norsk lovkommentar note 239I

⁹⁷ Allstrin (2016) s.209

⁹⁸ Allstrin (2016) s.218

⁹⁹ Rt.2015 s.93 avsnitt 66

¹⁰⁰Allstrin (2016) s.210

¹⁰¹ BK art 12

3.3.4.3 Barneloven §31

Etter barneloven § 31 første ledd har foreldrene en plikt til å høre barnets synspunkter før de treffer en avgjørelse. Tilstrekkelig informasjon må gis slik at barnet kan danne seg en mening om avgjørelsen.¹⁰² Etter andre ledd har barn en absolutt rett til å bli hørt fra fylte syv år i saker om personlige forhold. Retten til å bli hørt kan inntre tidligere om det dreier seg om saker hvor barnet kan ha en rimelig fornuftig mening.¹⁰³ Utgangspunktet for bestemmelsen er at alle barn som er i stand til å danne seg synspunkter om et spørsmål skal høres. Det skal ikke stilles for strenge krav til barnets forståelse av saken. Barnekomiteen har uttalt at det er tilstrekkelig at barnet har evne til å danne seg en fornuftig mening om saken.¹⁰⁴ Andre uttrykksmåter enn ord som ansiktsuttrykk og kroppsspråk skal aksepteres.¹⁰⁵

Barnets medbestemmelsesrett gjelder avgjørelser om barnets «personlige forhold». Valget om å dele personlig informasjon om barnet på sosiale medier omfatter et personlig forhold.¹⁰⁶ Foreldre skal derfor spørre om meningen til barn over syv år før de publiserer personopplysninger om dem på sosiale medier. Det kan være vanskelig å forstå rekkevidden av publisering. For barn som er yngre en syv år må det derfor vurderes om barnet er modent nok til å ta standpunkt i saken. Det kan argumenteres for at barn i dag har god kjennskap til elektroniske hjelpemidler som ipad og mobil. Barn blir tidligere enn før presentert for internett da mye av dagens underholdning er digitalisert. Dette taler for at også yngre barn kan danne seg en mening om at informasjonen om dem deles på sosiale medier.¹⁰⁷

Plikten til å høre barnet og tillegge barnets mening må sees i sammenheng med hva slags spørsmål det dreier seg om. Foreldrene har den endelige bestemmelsesretten i kraft av foreldreansvaret, men ettersom avgjørelsene skal tas på bakgrunn av barnets interesser og medbestemmelsesrett skal barnets syn vektlegges i vurderingen. Barnets synspunkt trenger ikke være utslagsgivende i foreldrenes vurdering, men skal være et moment. Eksempel kan barnets syn være av interesse hvis foreldrene vurderer å bytte barnehage. Yngre barn bør høres i alle spørsmål som de kan ta stilling til. Et eksempel kan være dagligdagse ting som om

¹⁰²Allstein (2016) s.213

¹⁰³Smith (2011) s.114

¹⁰⁴Barnekomiteens General Comment No.12, CRC/C/GC/12, avsnitt 21

¹⁰⁵Barnekomiteens General Comment No.12, CRC/C/GC/12, avsnitt 21

¹⁰⁶NOU 1977: 35 side 125

¹⁰⁷Allstrin (2016) s 214

de vil ha blå eller røde votter i barnehagen. Foreldrenes bestemmelsesrett skal avta i takt med barnets modenhet. Når barnet er 12 år, skal dets mening tillegges «stor vekt».¹⁰⁸

At barnet skal være en av beslutningstakerne når det skal tas avgjørelser om deres personlige forhold, taler for at foreldrene alene ikke kan avgjøre om personopplysninger skal deles.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Jfr. § 31 andre ledd siste setning

¹⁰⁹ Allstrin (2016) s.214

4 Avveining mellom barnets rett til privatliv og foreldrenes ytringsfrihet

4.1 Innledning

For å avgjøre hva foreldre kan dele av sine barns privatliv på sosiale medier, må det foretas en avveining mellom foreldrenes rett til ytringsfrihet og barns rett til privatliv. Begge menneskerettighetene er grunnleggende og anses som likestilte rettigheter.¹¹⁰ Hvilken rettighet som må vike ved en kollisjonskonflikt må bero på en helhetsvurdering i den konkrete sak.¹¹¹ EMD har angitt vurderingsrammen som “fair balance (...) has to be struck between the competing interests of the individual and of the community as a whole.”¹¹²

Høyesterett uttalte i HR-2019-2038-A at praksisen fra den europeiske menneskerettsdomstolen i hovedsak knytter seg til om pressen har gått for langt i å omtale private forhold som ikke har allmenn interesse.¹¹³ Siden praksis kun bygger på saker fra pressen og ikke privatpersoners egne publisering av andre¹¹⁴, blir foreldrenes eksponering av barn av en litt annen karakter. Momentene fra EMD kan likevel trekke noen vurderingsrammer ved kollisjonstilfellene mellom barns rett til privatliv og vernet av foreldrenes ytringsfrihet. En gjennomgang av momentlisten vil derfor være hensiktsmessig også ved denne problemstillingen.

4.2 Foreldrenes ytringsfrihet

Foreldrenes ytringsfrihet følger av Grunnloven §100, EMK art 10 og SP art 19.

Ytringsfriheten er frihet til å ha meninger, til å motta og meddele opplysninger og ideer.¹¹⁵

Det er en grunnleggende menneskerettighet og regnes som en forutsetning for et demokratisk

¹¹⁰ Delfi mot Estland 2015 avsnitt 82

¹¹¹ Axel Springer AG v. Germany avsn. 87, Von Hannover v. Germany (No.2) avsn. 106

¹¹² Von Hannover mot Tyskland (nr.1) avsnitt 57

¹¹³ HR-2019-2038-A avsnitt 29

¹¹⁴ NOU 2019:10 s. 45

¹¹⁵ EMK art 10

samfunn. Ytringsfriheten omhandler også foreldrenes rett til å publisere bilder og informasjon om egne barn. Slik deling kan ligge i grenseland for det ytringsfriheten er ment å verne.¹¹⁶ Ved eksponering av egne barn i sosiale medier står foreldrenes ytringsfrihet i konflikt mot barns rett til privatliv. Spørsmålet kommer på spissen hvor foreldre deler personopplysninger uten at barna har mulighet til å samtykke til publiseringen. De internasjonale menneskerettighetene danner det rettslige utgangspunktet for denne vurderingen.

4.3 EMD momentliste

Det er særlig tre avgjørelser som trekker opp rammene for privatliv vs ytringsfrihet. Dette er *Couderc and Hachette Filipacchi Associates v. France* (no.2), *Von Hannover v. Germany* (no.2) og *Axel Springer AG v. Germany*. I *Axel Springer AG v. Germany* listet EMD opp momentene for avveiningen mellom retten til privatliv og vernet av ytringsfriheten.¹¹⁷ Dommen omhandler en domfellelse av en avis sin publisering av to artikler, som omhandlet en tysk skuespillers arrestasjon på bakgrunn av narkotika besittelse.

EMD listet her opp følgende momenter¹¹⁸:

1. Contribution to a debate of general interest
2. How well known is the person concerned and what is the subject of the report?
3. Prior conduct of the person concerned
4. Method of obtaining the information and its veracity
5. Content, form and consequences of the publication
6. Severity of the sanction imposed

Denne listen er ikke uttømmende, og alle momenter må sees i lys av den konkrete sak.¹¹⁹ Det er ikke alle momentene som vil være relevante i vurderingen om foreldres publisering av egne barn. Momenter som ikke anses som relevante vil derfor ikke bli behandlet i den videre fremstillingen. Spørsmålet blir følgende hvordan de ulike momentene slår ut i avveining mellom foreldrenes rett til ytringsfrihet og barns rett til privatliv.

¹¹⁶ Grønvold og Hendis (2014) s.39

¹¹⁷ *Axel Springer AG mot Tyskland* 2012 avsnitt 89-95

¹¹⁸ *Axel Springer AG mot Tyskland* 2012 avsnitt 89-95

¹¹⁹ *Axel Springer SE og RLT Television GMBH v. Germany* avsnitt 42

4.3.1 Bidrar publiseringen til «debatt av allmenn interesse»?

Det første momentet er om ytringen bidrar til en debatt av allmenn interesse for samfunnet?¹²⁰ Begrepet «allmenn interesse» skal forstås som at informasjonen har en viss samfunnsmessig relevans. Dette handler ikke kun om politikk og kriminalitet, saker av underholdningsverdi som kultur og sport kan også allmenn interesse.¹²¹ Gjennom EMDs praksis blir begrepet tolket vidt og må derfor tolkes ut ifra den konkrete sak.¹²² Om foreldrenes ytringsfrihet skal vinne over barns rett til privatliv, er det sentrale at publikasjonen bidrar til offentlig debatt og har allmennhetens interesse.

Momentet «debatt av allmenn interesse» har store likhetstrekk med unntaket i åndsverksloven §104 bokstav a. Her gjøres det unntak fra samtykke ved avbildning som har «aktuell og allmenn interesse». At avbildning kan bli godtatt ble fremhevet av Høyesterett i RT 2008 s.489 Plata-saken. Dommen omhandler frifinnelsen av en TV-kanal, som hadde vist et 23 sekunders opptak fra fjernsynsovervåkning i forbindelse med en narkotika pågripelse. Opptakene viste også ansiktet til mannens fem år gamle stedatter, som var til stede under pågripelsen. Høyesterett uttalte at «TV-innslaget tok for seg forhold av vesentlig samfunnsmessig betydning og at det forelå en beskjeden grad av identifisering».

Forarbeidene til straffelovens § 267 fremhever at «ved vurdering er det spesielt av betydning om forholdene som blir gjort offentlig har allmenn interesse.»¹²³ Dette ble utgangspunktet for Høyesterett sin vurdering av om hensynet til privatlivets fred måtte vike for ytringsfriheten.¹²⁴ Det må foretas en avveining mellom retten til privatliv etter GRL §102, EMK art 8 og SP art 17 på den ene siden og Ytringsfriheten etter GRL §100, EMK art 10 og SP art 19 på den andre siden.

Formålet ved foreldrenes publisering vil være et vesentlig moment i vurderingen av om publiseringen anses å være av allmenn interesse. Hvis formålet ved publiseringen av barna kun er for å oppdatere familie og venner, vil ikke dette alene være nok til å oppfylle kravet til

¹²⁰ Se Axel Springer SE and RLT Television GMBH v. Germany avsnitt 42

¹²¹ Von Hannover mot Tyskland (nr. 2) i avsnitt 109

¹²² Couderc og Hachette Filipacchi Associés mot Frankrike 2015 avsnitt 97

¹²³ Ot.prp. nr.22 (2008-2009) s.148-149

¹²⁴ HR-2019-2038-A

allmenn interesse for samfunnet. Slik publisering vil tale for at barnets rett til privatliv må veie tyngre enn foreldrenes rett til ytringsfrihet.

Hvis foreldrenes deling kan anses som av «allmenn interesse» vil det gjøre at ytringsfriheten står sterkt.¹²⁵ Foreldre som går ut i media og deler personopplysninger om barnet for å oppnå et formål eller for å belyse en konkret sak, kan oppfylle kravet om «allmenn interesse». Et eksempel er foreldre som deler barns sykdomshistorie fordi norske myndigheter har bestemt at livsviktig medisinen er for dyrt.¹²⁶ Formålet til mor var å belyse hvor viktig medisinen var for hennes 2 år gamle datter som hadde blitt diagnostisert med spinal muskelatrofi. En deling av slik karakter må anses å være av «allmenn interesse» da mors ytring er et innlegg i en viktig samfunnsdebatt. Ved å gi saken et ansikt utad bidrar dette til mer oppmerksomhet og gir et innblikk i konsekvensene av beslutningen. Det kan legge press på myndighetene til å innføre legemiddelet når saken får store mediedekning. I kjølvannet av saken ble det opprettet en innsamlingsaksjon på facebook «Thea`s verden» hvor engasjerte mennesker donerte penger til medisin. Det kan derfor argumenteres for at mors delingen også var i barnets interesser.

En omsorgskonflikt var tema i EMD avgjørelsen Krone Verlag GmbH mot Østerrike.¹²⁷ Saken omhandlet et mediehus sin publisering av artikler om en omsorgskonflikt mellom foreldrene. Begge artiklene innholdet bilder av barnet. EMD mente at slike omsorgskonflikter kunne skape offentlig debatt og være av allmenn interesse, men konkluderte med at det forelå en krenkelse av guttens privatliv. EMD uttalte at de publiserte artiklene «dealt with a matter of public concern, namely the appropriate enforcement of custody decisions and whether and to what extent force may or should be used in this context».¹²⁸

I HR-2019-2038-A la høyesterett vekt på at det i hovedsak var i mors interesse å eksponere datteren på facebook for å tiltrekke seg oppmerksomhet i saken mot barnevernet. At saken var av morens interesse taler imot at delingen var av «allmenn interesse». Høyesterett la særlig vekt på at eksponering av sensitiv informasjon kunne få store konsekvenser for barnet og at

¹²⁵ Hovlid (2016) s.166

¹²⁶ Kristiansen (2019) Dagbladet

¹²⁷ Krone Verlag GmbH mot Østerrike (no.27306/07)

¹²⁸ Krone Verlag GmbH mot Østerrike 2012 avsnitt 55

barn ikke burde bli ofre i foreldrenes kamp mot barnevernet.¹²⁹ Siden saken ikke var av «allmenn interesse» måtte mors ytringsfrihet vike til fordel for datterens rett til privatliv.

Om ytringsfriheten kan gi hjemmel for å dele opplysninger om egne barn, er diskutert i juridisk teori.¹³⁰ «Allmenn interesse» blir trukket frem som en forutsetning for at ytringsfriheten skal kunne gå foran barnets rett til privatliv. Vurderingen må i følge Aarli «beror på en konkret normativ vurdering» og at det ikke skal mye til før det foreligger en slik allmenn interesse. Aarli bruker foreldre som eksponerer barn gjennom blogg som eksempler og skriver at «[s]elv om ytringsfriheten må utøves innenfor rammen av foreldreansvaret, må foreldre likevel ha en viss adgang til å dele opplysninger om barnet i sosiale medier så lenge dette skjer med tilbørlig respekt for barnets interesser og behov».¹³¹ Aarli mener at foreldrene alltid bør vurdere om ytringen kan gjennomføres på en mindre inngripende måte for barnet.¹³²

Kravet om allmenn interesse kan vanskelig sees oppfylt i de tilfeller hvor foreldre deler bilder og annen informasjon om barnet kun fordi de har lyst. Vernet for barnets privatliv bør i disse tilfellene hemme foreldrenes ytringsfrihet. Det samme gjelder de tilfellene hvor foreldre bruker barna i blogger og diverse reklameinnhold på sosiale medier. Slik publisering bidrar neppe til en debatt av allmenn interesse for samfunnet. En publisering som kun er ment for å tilfredsstille leserens nysgjerrighet, kan ikke anses som et bidrar til «any debate of general interest» sa EMD i *Krone Verlag GmbH mot Østerrike*.¹³³

Foreldrenes publisering av barn på sosiale medier kan i enkelte tilfeller være rettmessig. Ytringsfriheten kan gi hjemmel for foreldrenes publisering der ytringen har allmenn interesse.

¹²⁹ HR-2019-2038-A avsnitt 31

¹³⁰ Aarli, *Likestilling, barn og velferd* (2020) s.269

¹³¹ Aarli (2020) s.271

¹³² Aarli (2020) s.271

¹³³ *Krone Verlag GmbH mot Østerrike* 2012 avsnitt 56

4.4 Hvor kjent er barnet?

Det andre momentet handler om hvor kjent barnet er? Vurderingen tar sikte på å skille mellom private og offentlige personer. Både norsk rettspraksis¹³⁴ og EMD-praksis viser en klar tendens til at kjente personer må tåle større inngrep i sitt privatliv enn personer som ikke er kjent for offentligheten.¹³⁵ Den omtaltes status har nær sammenheng med momentet om «allmenn interesse for samfunnet».¹³⁶ For eksempel vil konkrete hendelser i privatlivet til en politiker kunne være av allmenn interesse.

I dagens samfunn blir mange barn eksponert på sosiale medier fra det sekundet de kommer til verden. Flere barn blir ufrivillig kjente gjennom foreldrenes publisering på nett. Et godt eksempel er Michelle Rasmussen som gjennom sin mor Anna Rasmussen (kjent som Mamma til Michelle) har fått lagt ut hele barndommen sin på nett. Eksponeringen av datteren har gått så langt at Anna Rasmussen i 2017 vurderte hjemmeundervisning istedenfor offentlig skole for datteren og begrunnet dette i hennes sikkerhet.¹³⁷ At barnet har blitt kjent gjennom mor eller fars eksponering, er ikke noe de selv kan holdes ansvarlig for. Dette burde derfor ikke være et moment for at barnet skal tåle et større inngrep i sitt privatliv.

Verken foreldrene eller barnet var offentlige personer i *Krone Verlag GmbH mot Østerrike*.¹³⁸ Saken omhandlet en tvist om foreldreretten som hadde fått mye medieoppmerksomhet. I den forbindelse hadde gutten blitt identifisert med navn og bilde. EMD sa at «it cannot be considered that the disclosure of his identity was essential for understanding the particulars of the case».¹³⁹ Selv om saken var å anse som allmenn interesse var ikke delingen av guttens identitet nødvendig for publiseringen.

Det kan i enkelte tilfeller være vanskelig å skjerme identiteten til barnet som omtales, fordi barnets identitet allerede kjent gjennom foreldrenes offentlige status.¹⁴⁰ Dette var tilfelle i *Kahn mot Tyskland* hvor to mindreårige barn av en kjent fotballspiller ble utsatt for gjentatte

¹³⁴ Rt.2007 s.687

¹³⁵ *Axel Springer AG v. Germany* avsnitt 91

¹³⁶ Hovlid, *Publiseringsregler for journaliser* s.173 med henvisning til *Axel Springer AG mot Tyskland*

¹³⁷ Bohlin og Grøtten (2017)

¹³⁸ Se *Krone Verlag GmbH mot Østerrike* (no 27306/07)

¹³⁹ *Krone Verlag GmbH mot Østerrike* 2012 avsnitt 55

¹⁴⁰ *Manshaus* (2019) s.16-19

publiseringer i to magasiner i forbindelse med foreldrenes skilsmisse.¹⁴¹ Guttenes ansikt var ikke gjenkjennbart på bildene, men kunne identifiseres sammen med den tilhørende teksten og bilder med foreldrene. EMD vurderte saken til at det ikke forelå en krenkelse av guttenes rett til privatliv etter EMK artikkel 8.

Når barn blir emne for publiseringen bør det vektlegges at de er en sårbar gruppe som har behov for et sterkere vern. EMD understrekte dette i *Krone Verlag GmbH mot Østerrike* hvor det legges det stor vekt på at saken omhandler publiseringen av et barn. Det samme gjorde Høyesterett i HR-2019-2038-A hvor datterens unge alder og sårbare situasjon var viktige momenter i vurderingen.

Det er generelt strenge rammer for mediernes publisering av barn. Dette vernet burde ikke være svakere ved foreldrenes egne publiseringer. De færreste av barna som blir eksponert på sosiale medier er kjente eller offentlige personer. Om barna skulle være offentlige personer bør ikke dette gi dem et svakere vern, da de vil ha samme relasjon til sine egne foreldre. Momentet kan derfor sjeldent tillegges stor vekt i vurderingen av ytringsfrihetens allmenne interesse.

4.5 Den omtaltes tidligere oppførsel

I vurderingen av «forutgående adferd» har EMD gjennom sin praksis lagt vekt på om vedkommende selv har oppsøkt offentligheten. En journalist ble dømt for æreskrenkelse i *Erla Hlynsdóttir v. Iceland* etter å ha publisert en artikkel som omhandlet person A. EMD la vekt på at A selv hadde tatt kontakt med journalisten for å fortelle sin side av saken.¹⁴² Det presiseres av domstolen at selv om man har samtykket til å samarbeide med pressen, betyr ikke dette at man må tåle enhver omtale i fremtiden.¹⁴³ Det samme ble Høyesterettskonklusjon i *Big Brother* saken, hvor de la vekt på at det hadde gått for lang tid siden deltagelsen til at de krenkede måtte tåle å bli omtalt av pressen.¹⁴⁴

¹⁴¹ *Kahn v. Germany* (no.16313/10)

¹⁴² *Hlynsdóttir v. Iceland* avsnitt 69

¹⁴³ *Conderc and Hachette Filipacchi Associés v. France* (no2) avsnitt 130

¹⁴⁴ Rt.2007 s.687

Domstolen legger videre vekt på om vedkommende selv har satt seg i den aktuelle situasjonen.¹⁴⁵ Det var tilfelle i RT 2008 s.489 (Plata-saken) hvor høyesterett mente at mannen selv hadde satt stedatteren i den aktuelle situasjonen, ved å ta henne med på narkotika handelen. De uttalte at «A selv hadde opptrådt på en slik måte at omtalen av dette var infamerende for ham».¹⁴⁶

I HR-2019-2038-A mente mor at det var datteren selv som ønsket at mor skulle publisere i Facebook gruppen «Barnets navn skal hjem». Høyesterett uttalte at barnets samtykke eller aksept ikke kunne vektlegges i saken på grunn av barnets unge alder. Når du er 7 år, forstår du ikke konsekvensene eller rekkevidden av en slik publisering. Dette taler for at foreldre må vise forsiktighet og være skeptiske til barns samtykke til publisering ved lav alder. Er ikke barnet modent nok til å forstå konsekvensene, kan man heller ikke godta samtykke som grunnlag for publiseringen.

Barn er som oftest for små til å forstå konsekvensene av publisering i sosiale medier. Det som kan trekkes ut av Erla Hlynsdóttir v. Iceland og Big Brother saken er at selv om barnet har samtykket til en enkel publisering, gir ikke dette foreldrene rett til å poste som de ønsker i fremtiden. Et barns samtykke til publisering vil ikke gjøre foreldrenes deling lovlig. Foreldrene må på selvstendig grunnlag vurdere om publiseringen er til barnets beste, selv om barnet skulle samtykke. Barn er under konstant utvikling slik at en publisering som oppleves som greit i seksårsalderen kan være mindre greit i senere tid.

4.6 Metode for innhenting av informasjon og informasjonssannhet

Det skal videre vurderes hvordan informasjonen er fremskaffet og informasjonens sannhet. Dette momentet er etter EMD sin praksis rettet mot journaliser og deres metode, slik at det

¹⁴⁵ Hovlid (2020) s.175

¹⁴⁶ Hovlid, Publiseringsregler for journaliser s.232 med henvisning til Rt.2008 s.489 avsnitt 56

ikke blir veldig relevant ved foreldrenes publisering. Et moment som kan være av interesse for publisering er om bildet er tatt med eller uten samtykke.¹⁴⁷

I *Reklos and Davourlis v. Greece* ble et nyfødt barn fotografert uten foreldrenes samtykke på sykehuset.¹⁴⁸ Foreldrene krevde å få utlevert negativene av bildene. I dommen var det selve fotograferingen og oppbevaring av bildene som utgjorde krenkelsen av personvernet. Dette taler for at fotografering og filming av barn som motsetter seg dette, vil være et klart moment mot foreldrenes publisering. Det vil omfattes av barnets nektelsesrett. Dommen viser klart at barn er beskyttet av menneskerettighetene fra dagen det er født.¹⁴⁹

Når det gjelder «informasjonens sannhet» er det et krav om at informasjonen som publiseres har et godt nok faktisk grunnlag.¹⁵⁰ Det er nærliggende å tro at foreldre ikke publiserer direkte usanne opplysninger om sine barn på sosiale medier, men det kan tenkes at ting kan overdrives for å få mer sympati og støtte. Et eksempel kan være en innsamlingsaksjon for en behandling ved sykdom. Momentet om «informasjonens sannhet» kan tale for at opplysninger som ikke har et godt nok faktisk grunnlag, taler imot at publiseringen er rettmessig. Selv om informasjon er sann kan det føre til krenkelse av privatlivet dersom informasjonen ikke er av allmenn interesse. I tilfeller hvor informasjonen som blir publisert angående barna ikke er sann, bør også beskyttelsen av foreldrenes ytringsfrihet bli lavere.

4.7 Publikasjonens innhold, form og konsekvenser

Momentet tar sikte på å vurdere hvordan publiseringen vil påvirke den omhandlede personen. Måten informasjonen publiseres på, hvordan personen blir representert og eventuell spredning av informasjon vil være relevant for vurderingen.¹⁵¹ Det skal fortas en objektiv vurdering av hvor mye inngrepet påvirker den omtalte privatliv. EMD legger vekt på hvordan en person med «ordinary sensitivity» oppfatter publiseringen.¹⁵² Momenter som kan være av betydning

¹⁴⁷ *Von Hannover v. Germany* (No.1) avsnitt 68

¹⁴⁸ *Reklos and Davourlist v. Greece* (no. 1234/05)

¹⁴⁹ Grønvold og Hendis (2014) s.46

¹⁵⁰ Hovlid (2020) s.178

¹⁵¹ *Axel Springer AG v. Germany* avsnitt 94

¹⁵² Hovlid, *Publiseringsregler for journaliser* s.166 med henvisning til *MGN Limited mot Storbritannia* 2011 og RT 2007 s 687 avsnitt 59

i vurderingen er om den omtalte personen er i en sårbar situasjon¹⁵³, vises i en intim situasjon, er omtalt i en negativ/positiv setting, om publikasjonen viser film/bilder av den omtalte, om disse filmene/bildene er spedt og konsekvensene av publikasjonen for den omtalte.¹⁵⁴

I «publikasjonens form» skal det vektlegges om det blir delt bilder, filmer eller verbale ytringer.¹⁵⁵ Hvilken form som er benyttet til publiseringen vil være relevant for å dekke omfanget av publiseringen. Deling av bilder og film blir ansett som et større inngrep enn publiseringen av verbale opplysninger.¹⁵⁶ EMD fremhevet dette i Von Hannover v. Germany (no.1) hvor de uttalte «Although freedom of expression also extends to the publication of photos, this is an area in which the protection of the rights and reputation of others takes on particular importance. The present case does not concern the dissemination of “ideas”, but of images containing very personal or even intimate “information” about an individual. »¹⁵⁷

Et annet moment er i hvilken grad opplysningene blir spredt. I Axel Springer AG v. Germany ble det lagt vekt på om artiklene ble publisert i en lokal eller nasjonal avis, og spredningen av avisen. EMD uttalte at «the risk of harm posed by content and communications on the Internet to the exercise and enjoyment of human rights and freedoms, particularly the right to respect for private life, is certainly higher than that posed by the press. »¹⁵⁸

Det er en reell fare for at foreldrenes publisering av informasjon på sosiale medier kan spre seg. Når en publisering er gjort, mister foreldrene kontrollen over hvem som har sett og hvem som har tilgang til informasjonen. Spredningsfaren vil nok antas å være større på kontoer med mange følgere, enn kontoer med færre fordi innholdet blir delt med et større publikum. Betydningen av om informasjonen er publisert på åpen eller lukket profil, kan også spille inn på hvor mange som har tilgang til informasjonen. Likevel løper risikoen for spredning av personopplysningene det sekundet informasjonen er publisert.

¹⁵³ Hovlid (2020) s.180

¹⁵⁴ Hovlid (2020) s.234

¹⁵⁵ Hovlid, Publiseringsregler for journalister (2020) s. 182

¹⁵⁶ Hovlid (2020) s. 182

¹⁵⁷ Von Hannover v. Germany (no.1) avsnitt.59

¹⁵⁸ Annen v. Germany avsnitt 66

I Bogomolova mot Russland ble det brukt et bilde av en mindreårig uten foreldrenes samtykke.¹⁵⁹ EMD tok stilling til om bruken av bildet krenket retten til privatliv etter EMK artikkel 8. Bildet av barnet var brukt på forsiden av et informasjonshefte som innholdt informasjon om adopsjon og myndighetenes innsats for å beskytte foreldreløse barn. Den ulovlige bruken av bildet ble ansett som en krenkelse av EMK artikkel 8. EMD fremhevet at det ikke var gjort undersøkelser på om det forelå et samtykke til publiseringen av bildet. Det ble videre lagt vekt på allmennhetens oppfatning av at publiseringen kunne medføre konsekvenser for barnet i senere tid. Publiseringen på informasjonshefte kunne gi inntrykk av at barnet var foreldreløst.

Hvis det som publiseres kan medføre spesielle konsekvenser for den omtalte, skal dette vektlegges i vurderingen¹⁶⁰. Mors publisering i Facebook gruppen viste datteren i en sårbar posisjon. Bildene, filmene, referatene og brevene var utleverende og av sensitiv informasjon. Retten presiserte at opplysninger av slik karakter kunne medføre fremtidige ringvirkninger for datteren.¹⁶¹

Hvor inngripende foreldrenes publisering er for barnet vil avhengig av publiseringens form. Hvis publiseringen inneholder bilder eller film, vil dette være mer inngripende enn hvis innholdet består av tekst. Bildet og filmens karakter vil også være av betydning i vurdering. Bilder i en sårbar posisjon eller hvor barnet er nakent, er mer inngripende enn et bilde fra skogsturen. Hvordan foreldrene velger å dele informasjonen vil ha betydning for spredningen av informasjonen. Hvis foreldrene deler bildet på en lukket Instagram profil, vil kun de som følger profilen få tilgang til informasjonen. Hvis foreldrene derimot deler informasjon på en åpen konto, vil spredningsfaren bli større ettersom flere har tilgang til informasjonen. Informasjonen er lett tilgjengelig med dagens teknologi og spres raskt. Det er lett å dele informasjonen videre eller ta et skjermbilde med smarttelefonen. Hvilke konsekvenser delingen kan ha for barnet er et viktig moment. Barn er under utvikling og kan fort synes bilder er flaut eller ubehagelig hvis venner skulle finne bilder på mors Facebook profil. Det finnes også mer alvorlig konsekvenser av foreldrenes deling. Unicef anslo i sin rapport at

¹⁵⁹ Bogomolova v. Russia 20.06.17 (13812/09)

¹⁶⁰ Hovlid, Publiseringsregler for journalister, s. 183 med henvisning til MGN Limited mot Storbritannia 2011

¹⁶¹ HR-2019-2038-A

foreldrenes shareting av unødvendig store mengder bilder og informasjon om barna på nett, vil være årsaken til to tredeler av identitetstyveri av unge mennesker innen 2030.¹⁶² Konsekvensene av foreldrenes eksponering omtales nærmere i oppgavens kapittel 5.

4.8 Sanksjonen

I vurderingen av hvilken menneskerettighet som skal få prioritet, må foreldrenes ytringsfrihet avveies mot barns rett til privatliv. Det må foretas en konkret vurdering av hver sak basert på de relevante momentene fra EMDs praksis. Gjennom praksis er det klare tendenser til at ytringsfriheten ofte blir prioritert over barnets rett til privatliv i de tilfeller hvor domstolen anser ytringen for å ha allmenn interesse.¹⁶³ Dette kan etter praksis anses som en hovedregel, men det er viktig å være oppmerksom på at det kan være unntak.

I de tilfellene hvor barnets rett til privatliv får prioritet, er EMD tilbakeholden med å ilegge fengselsstraff. Praksis viser at hvis domstolen anser ytringen for å ha en allmenn interesse for samfunnet, er terskelen for straff høy.¹⁶⁴ Det skal derfor mye til for at foreldrene blir ilagt fengselsstraff for sin deling, hvis delingen anses å ha allmenn interesse. Straff blir ansett som en alvorlig sanksjon og skal kun blir ilagt ved spesielle omstendigheter.¹⁶⁵

Tilbakeholdenheten fra EMD kan tolkes som et signal til norske domstoler om å kun benytte straffeloven §267 ved de mest alvorlige tilfellene av foreldrenes eksponering.

¹⁶² Saxvik (2020)

¹⁶³ Hovlid, Vern av privatlivets fred (2015) s.314-315

¹⁶⁴ Hovlid (2015) s.316

¹⁶⁵ Hovlid (2015) s.316

5 Konsekvenser av forelderens deling

5.1 Innledning

Barn går igjennom ulike faser i sin utvikling, både når det kommer til språk, motorikk og følelser.¹⁶⁶ At barn er i konstant utvikling bør foreldre ta i betraktning før de deler personopplysninger i sosiale medier. Rapporten EU kids Online 2020 viser at foreldrenes publisering kan få negative konsekvenser for barnet. 6% av norske barn oppgir at de har fått sårende eller negative kommentarer på bakgrunn av noe foreldrene har publisert, mens 9% oppgir at de har blitt opprørt av foreldrenes publisering.¹⁶⁷

Ved deling av bilder, filmer og annen informasjon er det viktig at foreldre husker på at barn går igjennom ulike utviklingsfaser. Barnets behov for å være en «egen» person øker i takt med alderen. En ungdom vil for eksempel gi uttrykk for et større behov for privatliv enn en femåring. Hensynet til hvordan dette kan påvirke barnet nå og i fremtiden bør tas i betraktning før man velger og eksponerer barnet på nett.

5.2 Retten til å danne sin egen digitale identitet

Personvern på internett handler blant annet om at en person har rett til å bestemme hvilken person han eller hun «er» eller fremstår som på nett.¹⁶⁸ Det å kunne skape sin egne digitale identitet er viktig i dagens sosiale medier samfunn. Vår digitale identitet blir skapt basert på hva vi selv velger å dele av bilder og opplysninger på nett. Informasjonen vi velger å dele skaper et bilde av hvem man er og hvordan man ønsker å fremstå.

Prinsippet om barnets beste tilsier at barnet selv bør få skape sin egen digitale identitet. Det å skape en identitet og finne ut hvem man er, tar tid og er en prosess som både krever modenhet og livserfaring. For noen varer denne prosessen gjennom hele livet fordi man som menneske stadig er under utvikling. Dette taler for at foreldre bør være tilbakeholdne med å dele personopplysninger om barn på nett slik at barnet selv kan bestemme hvem de ønsker å være.

¹⁶⁶ Grønvold og Hendis (2014) s.10

¹⁶⁷ Smahel, Machackova og Mascheroni (2020) s.122

¹⁶⁸ Grønvold og Hendis (2014) s.10

Foreldre som publiserer store mengder personopplysninger fratår barnet retten til å danne sin egne digitale identitet. Spørsmålet er hvilken mulighet barn har til å danne sin egen identitet når foreldre allerede har delt mye av livshistorien på nett. Grønvold argumenterer med at retten til å danne sin egen identitet er lite verdt hvis barnet allerede har en lang «historie» på nettet.¹⁶⁹

Datatilsynet advarer mot ukritisk bildedeling og råder foreldre til å slette gamle bilder fra sosiale medier.¹⁷⁰ En «angrende mamma-blogger» forteller til NRK at hun fikk sjokk når hun så bildene hun hadde delt av barna på sosiale medier under den verste ammetåka. Bildene som ble delt viste syke barn, bading eller bilder kun iført bleier. Hun sier at «Jeg ble sjokkert over at jeg hadde lagt det ut, for jeg kunne virkelig sverget på at jeg hadde bedre vurderingsevne».¹⁷¹

Det er på det rene at vi ikke forstår hvilken betydning informasjonen vi deler i dag, vil ha å si om ti eller tjue år. Dette tilsier at foreldre burde ha en føre var-holdning, når man ikke vet konsekvensene.¹⁷² Barns rett til privatliv må respekteres og de må få en mulighet til å bestemme hvem de ønsker å være på nett. Siden barnet ikke har en fullt ferdig utformet idé om hvem de er, bør foreldre være forsiktige med å definere barna på nettet.

5.3 Barnets sosiale relasjoner

Ikke alle foreldre reflekterer rundt barns rett til personvern. Delingen av livets små og store hendelser er så integrert i samfunnet at mange ikke tenker over rekkevidden eller konsekvensene delingen kan medføre. Jevnlig deling av barnets oppvekst på sosiale medier gir mange tilgang til små og store hendelser i barnets liv. Det gamle fotoalbumet er byttet ut med digitale bilder som ikke er like lett å gjemme bort om man ønsker. Delingen kan øke risikoen for erting og mobbing i for eksempel skolesammenheng. Det at klassekamerater kan finne bilder og lese om store og små hendelser fra privatlivet kan oppleves som svært inngripende. Voksne og barn har ulik form for humor, det noen foreldrene finner

¹⁶⁹ Grønvold og Hendis (2014) s.11

¹⁷⁰ Hansen NRK (2017)

¹⁷¹ Hansen NRK (2017)

¹⁷² Nerland «Barns rett til personvern og foreldrenes eksponering (2019)

underholdende kan oppleves som flaut for barnet. Denne grensen er det viktig at foreldre respekterer og tenker over før de publiserer personopplysninger om barnet på nett.

Om foreldrenes deling av personopplysninger fører til bedre eller dårligere sosiale inkludering må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Utfordring er at man ikke kan forutse utfallet av delingen før den har skjedd. Delingen kan få konsekvenser som mobbing, stygge kommentarer og i verstefall utestengelse, men det kan også skape forståelse for barnets situasjon. Et illustrerende eksempel er ved sykdom. Delingen rundt sykdom kan gi omverden et bedre innblikk og forståelse for hva barnet går gjennom. Slik deling vil skape åpenhet og dialog som igjen kan skape trygghet. Det vil uansett være viktig å være oppmerksom på hvem som er publikum, og hvor mye man legger ut.

Det å være bevist rundt bruken av sosiale medier, vil være viktig for å hindre uønskede konsekvenser. Datatilsynets *I Beste mening- om bilder av barn på nett* er en veiledning som kan bidra til økt bevissthet om barnets rett til privatliv.¹⁷³ Informasjonskampanjer som rettes mot barn vil være positivt slik at barnet selv blir kjent med sine rettigheter og forhindre at barnet selv krenker andre sine rettigheter ved deling. Det er viktig at både barn og foreldre er klar over at det er lett å legge ut et bilde på nett, men det er vanskelig å få det fjernet. Økt bevissthet rundt deling på sosiale medier kan bidra til å hindre uønskede konsekvenser av deling.

5.4 Vil barnet bli møtt med informasjonen senere i livet?

Hvordan foreldrenes deling av personopplysninger påvirker barnet senere i livet er et sentralt moment i vurderingen. Spørsmålet om hvilke konsekvenser delingen kan ha for barnet skal tas stilling til før delingen finner sted. Dette følger av foreldreansvaret.¹⁷⁴

Hvis publiseringen gjør at barnet senere blir møtt med problemer i jobbsammenheng eller ved søknadsprosess til for eksempel forsikring vil dette være et sterkt moment for å ikke publisere

¹⁷³ Datatilsynet (2020)

¹⁷⁴ Grønvold og Hendis (2014) s.48

personopplysningene. Det samme gjelder hvis publiseringen resulterer i negative kommentarer eller ubehagelig situasjoner i skolesammenheng.

Bjørn Erik Thon, direktør for Datatilsynet har en klar oppfordring til foreldre som deler informasjon om barna sine på nett: «[t]enk på de tingene du legger ut om barn, det vil alltid komme til å følge barnet. Du kan risikere å ta valg på vegne av barnet ditt, som kan føre til alvorlig stigmatisering resten av livet.»¹⁷⁵

Barneombudet klaget i 2015 inn TV-serien «Nannyhjelperen» til Pressens Faglige Utvalg (heretter omtalt PFU) fordi de mente programmet var i strid med barnekonvensjonen artikkel 16 og god presseskikk.¹⁷⁶ Programmet går ut på at foreldre får hjelp til barneoppdragelsen av barn som er ute av kontroll. Barna fremstilles som trassige, voldelige og skrikende i programmet. Barneombudet legger vekt på at dette kan være «*svært stigmatiserende*» for barna det gjelder. Hvilke konsekvenser denne eksponeringen vil få for barna og det faktum at barna ikke har samtykket til innspillingen ble vektlagt. PFU konkluderte med at usikkerheten rundt eksponeringen vil være belastende for barnet i fremtiden og tilsier at man må utvise spesiell varsomhet. PFU uttalte at det må være en «spesiell vektlegging av hvilken betydning eksponeringen kan innebære for barn som ikke selv kan gi informert samtykke om omtale eller avbildning i media».¹⁷⁷

PFU er med på å sette en grense for hva foreldrene kan samtykke til på vegne av sine barn som også er overførbar til sosiale medier. Det er derfor viktig at foreldrene utviser en spesiell varsomhet med hva de velger å dele om barna sine på nett.

5.5 Andre faremomenter ved publiseringen

Barn som eksponeres blir utsatt for en større risiko enn barn hvor foreldrene avstår fra å dele. UNICEF Norge skriver at sikkerhetsekspertene anslår at foreldrenes ubetenksomme deling av unødvendig store mengder bilder og informasjon på nett vil være årsaken til to tredeler av identitetstyveri av unge mennesker innen 2030.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Guttormsen (2015)

¹⁷⁶ PFU sak 158/05

¹⁷⁷ PFU sak 158/05

¹⁷⁸ UNIFEC (2020)

Når foreldre velger å eksponere barnet på nett vil de gi barnet et ansikt utad. Informasjon på nett blir delt med både kjente og ukjente mennesker, det er lett å miste kontrollen på bildet eller opplysningene. Ukritisk deling av store mengder informasjon kan øke risikoen for at personopplysningene havner i uønskede hender. Selv om det bare er en liten andel av barnebildene som blir misbrukt, må foreldrene være klar over risikoen. Et bilde som havner i feil hender, kan fort bli brukt i pornografiske sammenhenger og havne på lugubre nettsider.

Nettrådgiver i slettmeg.no Rune Skaare Tveiten ber foreldrene ivareta barnas integritet. Han påpeker at med dagens teknologi er det enkelt å manipulere bilder. Bilder av barn iført badetøy kan settes sammen med andre bilder, slik at bildet får en helt annen betydning. Han illustrerer dette med at «en iskrem for eksempel kan bli byttet med noe annet».¹⁷⁹ Barnas klær kan også enkelt manipuleres bort, slik at bildet kan bli seksuelt misbrukt.

Foreldrenes eksponering kan også gjøre pedofile oppmerksom på barnet. Hvis det er lagt ut opplysninger om skole, barnehage eller bostedsadresse gir dette en økt risiko for at barnet kan bli oppsøkt.¹⁸⁰ Som nevnt under kapittel 4.4 var tidligere blogger Anna Rasmussen (kjent som Mamma til Michelle) redd for da datteren skulle begynne på skole.¹⁸¹

Risikoen for at bildene kan bli misbrukt er et moment som taler for at foreldre bør være varsomme med å dele personopplysninger om barn på nett. Hensynet til barnets beste taler for at foreldre burde avstå fra å dele. Foreldrenes interesse i å publisere bildene av barnet på ferie bør ikke overgå barnets rett til privatliv.¹⁸² Ved deling er det viktig at foreldre tar hensyn til barnets integritet og avstår fra å dele bilder av lettkledd karakter. Hvis foreldre ønsker å dele bilder av barn bør de følge Kripos sine nett råd som blant annet anbefaler å ta bilder av barna i aktivitet fordi slike bilder er mindre egnet for videre bruk.¹⁸³

¹⁷⁹ Bærug, NRK (2013)

¹⁸⁰ Smith (2011) s.120

¹⁸¹ Bohlin og Grøtte, VG (2017)

¹⁸² Smith (2011) s.120

¹⁸³ Bærug NRK(2013)

6 Konklusjon og refleksjon

Det er etter mitt syn vanskelig å konkludere på annen måte enn Wessel-Aas gjør nå han skriver følgende:

«Når folk i sosiale medier publiserer informasjon om venner og kjentes private gjøren og laden, ofte ledsaget av bilder for eksempel fra fester og ferier uten å ha innhentet samtykke på forhånd, er det i prinsippet rettsstridig. Årsaken er at det sjelden har noe som helst med bidrag til samfunnsdebatten å gjøre.»¹⁸⁴

Ved å stille kravet til at det foreldrene deler om sine barn må ha allmenn interesse, operer domstolen med en form for kvalitetssensur og setter en terskel for foreldrenes ytringsfrihet.¹⁸⁵ Det blir i juridisk teori diskutert ulike løsninger for hvordan dette rettsområdet bør reguleres, både ved forbedringer, endringer av gjeldende lovverk og holdningsskapende arbeid. Oppgaven vil avslutningsvis ta sikte på å belyse noen av disse løsningene.

6.1 Terskel for offentliggjøring

Et alternativ som blir løftet frem av Hovlid er å innføres en terskel som krever at offentliggjøringen må ha en viss alvorlighet før det kan anses som et inngrep i privatlivet og en krenkelse av privatlivets fred.¹⁸⁶ Terskelen kan være relevant fordi det daglig blir delt så store mengder informasjon om andres privatliv i sosiale medier uten at denne informasjonen kan anses som sensitiv. Et klassiske eksempel er Facebook statuser som «Jeg og Peder Ås gleder oss til konsert med Bruno Mars i kveld». Slik informasjon vil sannsynligvis ikke være til skade for Peder Ås. Det kan derfor anses som strengt at en slik Facebook status av så beskjeden karakter skal innebære en krenkelse av Peder Ås privatliv fordi ytringen ikke har allmenn interesse. Hovlid viser til at Sverige har innført en misbruksregler i personoppgiftslagen § 5a.¹⁸⁷ Reglen går ut på at behandlingen ikke må innebære «en kränkning av den registrerades personliga integritet». Et av formålene ved innføringen av

¹⁸⁴ Wessel-Aas (2013) jus og sosiale medier s.83

¹⁸⁵ Hovlid (2016) s.171

¹⁸⁶ Hovlid (2016) s.171

¹⁸⁷ Hovlid (2016) s.172

modellen var å bistå håndteringen av personopplysninger som «vanligvis är helt harmlös ur ett integritets perspektiv».¹⁸⁸

Et argument mot innføringen av en slik terskel er at enhver offentliggjøring av personopplysninger anses som skadelig fordi det forstyrrer den fred og frihet fra innsyn som bør kjennetegne den private sfære.¹⁸⁹ På bakgrunn av dette vil foreldrenes publisering av barnets personopplysninger i hverdagen aldri bli ansett som harmløs. Hovlid trekker frem at «Selv om vi legger til grunn at det ikke finnes harmløs publisering av private opplysninger, kan det likevel spørres om skadepotensialet er *stort nok* til å ta i bruk rettslige sanksjoner og statsmaktens autoritet overfor borgerne når det publiseres opplysninger om en cafétur eller forkjølelse.»¹⁹⁰

6.2 En regel som forbyr offentliggjøring av personopplysninger

Barn har rett til å ikke bli utsatt for innblanding i sitt privatliv.¹⁹¹ Det å få personopplysninger som bilder og opplysninger om seg selv offentliggjort, representerer en slik innblanding. I dagens samfunn er det liten tvil om at foreldre utfordrer barnets personvern gjennom eksponering i sosiale medier. Smith mener det bør innføres en hovedregel som sier at opplysninger og bilder av barn ikke skal offentliggjøres.¹⁹² Begrunnelsen er at utgangspunktet for publisering er samtykke¹⁹³, noe barnet ikke har kompetanse til å gi på bakgrunn av modenhet og alder. Når barnet ikke er samtykkekompetent, burde heller ikke foreldrene ha mulighet til å dele bilder av barnet på nett. Smith understreker at «Hvis man veier foreldrenes interesse i å publisere sine barnebilder på nettet mot barnets interesse i at bildene ikke legges ut, tilsier dette at foreldrene som hovedregel ikke har adgang til å offentliggjøre bildene. Det ligger ingen beskyttelsesverdige interesser i å legge ut såkalte skrytebilder av barna sine på nettet».¹⁹⁴

¹⁸⁸ Prop. 2005/06:173 s.18, se også s.41

¹⁸⁹ Hovlid (2016) s.173

¹⁹⁰ Hovlid (2016) s.173

¹⁹¹ Jfr Barnekonvensjonen art 16

¹⁹² Smith (2011) s.120

¹⁹³ Jfr åndsverksloven §104

¹⁹⁴ Smith (2011) s.120

Hvis hovedregel blir innført vil den forby offentliggjøring av personopplysninger om andre enn seg selv. Det betyr at foreldre ikke lenger kan bruke samtykkekompetansen som en del av foreldreansvaret som argument i deling av barns personopplysninger.¹⁹⁵ Om reglen blir innført vil dette ramme foreldre som daglig deler store og små hendelser om barnets liv på sosiale medier. Regelen kan fort virke streng og anses som svært inngripende både for foreldrenes ytringsfrihet og innblanding i familielivet. Smith skriver at hun er klar over at regelen kan virke dramatisk, hvis de direkte skadevirkningene av publiseringen er små. Hun skiller mellom hvordan typer bilder og informasjon som blir publisert av foreldrene. Hvis informasjonen handler om barnets suksess eller er hyggelige familiebilder fra skogsturen vil direkte skadevirkninger være små så «(...) bør hensynet til familielivet veies mot hensynet til barnets personvern.»¹⁹⁶

Det kan etter mitt skjønn være vanskelig å overholde en regel som forbyr offentliggjøring av personopplysninger. En hovedregel som forbyr offentliggjøring, kan virke overflødig med tanke på at straffelovens §267 allerede rammer de mest alvorlige tilfellene ved foreldrenes publisering.¹⁹⁷ Publiseringer som oppfyller straffelovens bestemmelse vil ikke kunne forsvares av ytringsheten. Det kan derfor være hensiktsmessig å innføre en lovhjemmel som retter seg mot barns privatliv og rett til eget bilde på lik linje som åndsverksloven §104. En slik hjemmel kan gi barnet et ekstra vern og sette den rettslige problemstillingen i fokus.

Håndhevelsen av en bestemmelse som forbyr offentliggjøring av andre enn seg selv vil være omfattende og føre til utfordringer med håndhevelsen. Med dagens hyppige deling vil dette medføre stor bruk av tid og ressurser. Løsningen kan derfor anses å være lite effektiv.

6.3 Tydeliggjøring av eksisterende regler og prinsipper

Tydeliggjøring av reglene i barneloven er et annet forslag som diskuteres i juridisk teori. Barneloven §30 hjemler foreldreansvaret som gir foreldrene rett og plikt til å ta veloverveide avgjørelser på vegnet av barnet. Disse avgjørelsene skal utøves i samsvar med prinsippet om barnets beste. Det at vurderingen er basert på foreldrenes skjønn, kan føre til at prinsippet gir ulikt vern på bakgrunn av at foreldrene tolker prinsippet forskjellig. En mor kan for eksempel

¹⁹⁵ Grønvold og Hendis (2014) s.32

¹⁹⁶ Smith (2011) s.121

¹⁹⁷ Dette slo høyesterett fast i HR-2019-2038-A

synes det er greit å dele bilder av barn som gråter, men en annen synes det er respektløst for barnet.¹⁹⁸

Grønvold og Hendis mener omfanget av prinsippet ikke er tydelig nok, slik at det må presiseres i lov. De skisserer opp to mulige forslag for forbedringer.¹⁹⁹ Det første forslaget er at loven definerer hvordan prinsippet skal tolkes og hva som er innholdet, slik at vurderingen ikke lenger baserer seg på foreldrenes skjønn. Det andre forslaget er å innføre hovedregelen som forbyr offentliggjøring av barnets personopplysninger, men at det skal innføres unntak fra bestemmelsen.²⁰⁰ Unntakene som kan gjøre publiseringen rettmessig, skal kunne anvendes hvis publiseringen er til barnets beste. Det kan for eksempel tenkes at å delta på klassebilder eller gruppebilde med fotballen må kunne anses som til barnets beste. Foreldre som deler informasjon om barnet med venner og familie fordi de har lyst, vil ikke omfattes av unntaket.

En presisering av hva som ligger i prinsippet om barnets beste kan være nyttig, fordi det vil styrke prinsippet ved å gi foreldrene en bedre forståelse av innholdet og sikre en likere håndhevelse. Smith understreker at barns personvern i større grad må bli sikret i lovgivningen. Hun mener at lovverket må rettes mer mot barnet, dets situasjon og hensynet til barnets rettsvern.²⁰¹ Allstrin støtter Smith og sier at det kan være nødvendig med lovendringer for å beskytte barnet mot personvernskrenkninger.²⁰²

6.3.1 Sletting av publisert innhold

Smith foreslår at hvis foreldre har publisert opplysninger i strid med hensynet til barnets beste, bør datatilsynet få kompetanse i loven til å slette innholdet.²⁰³ Allstrin er enig, men understreker at det forutsetter at «Datatilsynet har tilstrekkelig kunnskap og ressurser for å foreta overveide vurderinger i hvert tilfelle.»²⁰⁴

¹⁹⁸ Grønvold og Hendis (2014) s.54

¹⁹⁹ Grønvold og Hendis (2014)s.77

²⁰⁰ Grønvold og Hendis (2014) s.77

²⁰¹ Smith (2011) s.106-126

²⁰² Allstrin (2016) s.218

²⁰³ Smith (2011) s.106-126

²⁰⁴Allstrin (2016) s.218-219

6.4 Holdningsskapende arbeid

For at barnet skal ha tilstrekkelig vern vil det avhenge av at foreldre faktisk spør om barnets samtykke til å legge ut informasjon og vektlegge barnets svar.²⁰⁵ Det er tydelig at få foreldre er bevist på at de må spørre barnet før de deler informasjonen. Holdningsskapende arbeid kan være minst like effektivt som ny lovgivning. Ved å gi foreldrene bedre informasjon om barnets rettighet, regelverk og eventuelle konsekvenser av foreldrenes deling, kan bidra til endring i dagens dele trend. Holdningsskapende arbeid vil kunne ha stor innflytelse på styrking av barnets medbestemmelsesrett og barnets rettslige stilling.

Når det gjelder tydeliggjøringen av eksisterende regler og prinsipper fremhever Aarli at foreldre vil trenge god veiledning på området, da det kan være vanskelig å avveie hvilke opplysninger som kan deles og ikke.²⁰⁶ Hun mener det må opprettes et tilsynsorgan som skal veilede og varsle foreldrene om de klart trår feil. Dette vil være en forutsetning for å kunne ivareta barnets rettsvern.²⁰⁷

6.5 Konklusjon

Foreldres publisering av barnets personopplysninger i sosiale medier begrenses av barnets med- og selvbestemmelsesrett, barnets nektelsesrett og prinsippet om barnets beste. Når barnet selv er samtykkekompetent, vil ikke foreldrene kunne publisere opplysninger om barnet uten samtykke.

Det er krevende å trekke opp grensen for foreldrenes publisering av barns personopplysninger på sosiale medier. Den eneste måten foreldre kan være sikre på at de ikke krenker barnets rett til privatliv er ved å avstå fra å dele bilder og opplysninger på nett. Barnet bør i stor grad ha medbestemmelsesrett når det gjelder spørsmål om noe skal legges ut på sosiale medier, så lenge alder og modenhetsgrad tilsier det. Det er viktig at foreldrene tar hensyn til at barnet

²⁰⁵ Allstrin (2016) s.219

²⁰⁶ Aarli (2020) s.271

²⁰⁷ Aarli (2020) s.271

ikke tenker konsekvenser på lang sikt og derfor være skeptisk til at 4 åringen gir sitt samtykke til at noe skal publiseres på nett.

Grensen for foreldrenes deling av barns personopplysninger på sosiale medier finnes et sted i grenseland mellom barnets beste og barnets med og selvbestemmelsesrett. Det må foretas en konkret skjønnsmessig vurdering i hvert tilfelle basert på de ulike momentene som ble nevnt i oppgavens kapittel 4.

Litteraturliste

LOVER OG FORARBEIDER

Lover

- 1814 Lov 17 mai 1814 Kongerike Norges Grunnlov (Grunnloven)
- 1969 Lov 13 juni 1969 nr.26 Lov om skadeserstatning (skadeserstatningsloven)
- 1981 Lov 8 april 1981 nr.7 Lov om barn og foreldre (Barneloven)
- 1992 Lov 17 juli 1992 nr.100 Lov om barnevernstjenester (barnevernloven)
- 1999 Lov 21 mai nr.30 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)
- 2005 Lov 20 mai 2005 nr.28 Lov om straff (straffeloven)
- 2010 Lov 26 mars 2010 nr.9 Lov om vergemål (vergemålsloven)
- 2018 Lov 15 juni 2018 nr. 38 Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)
- 2018 Lov 15 juni 2018 nr.40 Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven)

Konvensjoner

- FNs verdenserklæring om menneskerettigheter 10.desember 1948 (Menneskerettighetserklæringen)
- Den europeiske menneskerettighetskonvensjon 4.november 1950 (EMK)
- Wien-konvensjonen om traktatretten 23. mai 1969 (Wien-konvensjonen)
- FNs konvensjon om sivile, politkse rettigheter 16.desember 1966 (SP)
- FNs konvensjon om barns rettigheter 20. november 1989 (BK)
- Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/679 av 27.april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (GDPR)

Forarbeider

Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven)

NOU 1977: 35 Lov om barn og foreldre (barneloven)

NOU 2008:9 Med barnet i fokus – en gjennomgang av barnelovens regler om foreldreansvar, bosted og samvær

NOU 2009: 1 Individ og integritet – Personvern i det digitale samfunnet

NOU 2011: 20 Ungdom, makt og medvirkning

NOU 2019: 10 Åpenhet i grenseland – Bilder, film og lydopptak i helse og omsorgstjenesten, barnevernet, skolen og barnehagen

NOU 2020: 14 Ny barnelov – til barnets beste

Ot.prp. nr.22 (2008-2009) - Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28

Ot.prp nr.90 (2003-2004) - Om lov om straff (straffeloven)

Innst. 179 S (2021–2022) - Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag om å sikre barn individuell klagerett etter barnekonvensjonen

Dokument 16 (2011-2012) - «Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven» <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Dokumentserien/2011-2012/Dok16-201112/?lvl=0> (Sist lest 24.april 2022)

RETTSAVGJØRELSER OG PRAKSIS

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD)

Axel Springer SE and RLTV Television GmbH v. Germany (no 51405/12) 21.09.2017

Bogomolova v. Russia

(no. 13812/09)

20.06.2017

<i>Kahn v. Germany</i>	(no. 16313/10)	17.03.2016
<i>Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France</i>	(no. 40454/07)	10. 11.2015
<i>Annen v. Germany</i>	(no. 3690/10)	26.11.2015
<i>Axel Springer AG v. Germany</i>	(no. 39954/08)	07.02.2012
<i>Von Hannover v. Germany No.2.</i>	(no. 40660/08 and 60641/08)	07.02.2012
<i>Krone Verlag GMBH v. Austria</i>	(no. 27306/07)	19.06.2012
<i>Erla Hlynsdóttir v. Iceland</i>	(no. 43380/10)	10.07.2012
<i>Reklos and Davourlis v. Grece</i>	(no. 1234/05)	15.01.2009
<i>Von Hannover v. Germany (1)</i>	(no 59320/00)	24.06.2004
<i>Amann v. Switzerland</i>	(no.27798/95)	16.02.2000

Høyesterettsavgjørelser

HR-2019-2038-A

RT 2015 s.93

RT 2010 s.258

RT 2008 s.489

RT 2007 s.687

RT 1960 s.1147

RT 1952 s.1259

Annen praksis

PFU sak 158/05 Solveig Østrem (m.flere) mot TV3. 25.10.2005

FN DOKUMENTER

- CRC (2013) “*General comment no. 5 (2003): General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child*” UN Committee on the Rights of the Child, <https://www.refworld.org/docid/4538834f11.html> (sist lest 20.04.2022)
- CRC (2010) “*Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention Concluding observations: Norway*” UN Committee on the Rights of the Child, (2010) <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.NOR.CO.4.pdf> (sist lest 20.04.2022)
- CRC (2013) “*General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*” UN Committee on the Rights of the Child, <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html> (sist lest 25.04.2022)

Juridisk litteratur

Bøker:

Aarli, Ragna «*Om offentliggjøring av opplysninger om egne barn på internett*» i Schütz, Sigrud Eskeland, Aarli, Ragna og Aasen, Henriette Sinding (red), *Likestilling, barn og velferdig: Rettsfelt i utvikling*, (1 utgave) Gyldendal 2020

Bendiksen, Lena R.L og Haugli, Trude «*Sentrale emner i barneretten*» (2 utgave) Oslo: Universitetsforslag, 2015

Borvik, Bjørnar «*Personvern og ytringsfridom: avveginga mellom kolliderande menneskeretter*», Universitetsforlaget 2011

Grønvold, Sara Eline og Hendis, Morten, *Barn og personvern*, (1 utgave) Kommuneforlaget 2014

Hovlid, Ellen Lexerød, *Publiseringsregler for journalister*, Gyldendal 2020

Hovlid, Ellen Lexerød, *Vern av privatlivets fred*, Gyldendal 2015

Høstmælingen, Njål, Kjørholt, Elin Saga, Sanderb, Kirsten «Barnekonvensjonen barns rettigheter i Norge» (4 utgave) Oslo: Universitetsforlaget 2020

Wessel-Aas, Jon, *Jus og sosiale medier*, Kommuneforlaget 2013

Artikler

Allstrin, Nina Tøgersen «Barns rett til beskyttelse mot at foreldrene offentliggjør personliginformasjon om dem på sosiale medier» i *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål* 30/03/2016 s 202-219

Artikkelen er hentet på www.idunn.no

Hovlid, Ellen Lexerød «Foreldre og barn i sosiale medium – ein kommentar til HR-2019-2038-A» i *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål* 25/11/2020 s.292-316

Artikkelen er hentet på www.idunn.no

Hovlid, Ellen Lexerød, «Krenkelser ved offentliggjøring av private opplysninger og bilder på sosiale medier» i *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 02-03/2016.

Artikkelen er hentet på www.idunn.no

Hovlid, Ellen Lexerød, «Straffelovens legaldefinisjon av en «offentlig handling», *Tidsskrift for strafferett* 02/2016.

Artikkelen er hentet på www.idunn.no

Manshaus, Halvor «JusNytt – Barn i sosiale medier», *Lov&Data* 2019 nr. 4 s. 16-19 (LoD-2019-140-16).

Artikkel er hentet på www.lovdata.no

Smith, Lucy «Om barns personvern» i *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, nr. 2 2011, s. 106-126.

Artikkelen er hentet på www.idunn.no

Nettkilder

Aalen, Ida og Enli, Gunn «Sosiale medier» i Store norske leksikon, 14.05.2018

https://snl.no/sosiale_medier (sist lest 04.februar 2022)

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) «Hvordan vurdere om en person har samtykkekompetanse?» 24.mars.2020

https://bufdir.no/vold/TryggEst/Verktoy_og_ressurser/Samtykkekompetanse (sist lest 06.februar 2022)

Bohlin, Gøran og Grøtte, Marit «Mamma til Michelle» vurderer hjemmeundervisning» *Verdens Gang (VG)* 2017

<https://www.vg.no/rampelys/i/Lzn4p/mamma-til-michelle-vurderer-hjemmeundervisning> (sist lest 25 februar 2022)

Bæring, Sunniva Ottesen «Barnebilder kan bli misbrukt» *NRK* 2013

<https://www.nrk.no/livsstil/--barnebilder-kan-bli-misbrukt-1.11104126> (sist lest 15 april 2022)

Datatilsynet «I beste mening» 2020

<https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/skole-barn-unge/bilder-av-barn-pa-nett/> (sist lest 15 mars 2022)

Datatilsynet «Samtykke fra mindreårige» 2020

<https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/skole-barn-unge/samtykkje-fra-mindrearige/> (sist lest 4 mars 2022)

Datatilsynet «Hva er en personopplysning» 2019

<https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/personopplysninger/> (sist lest 4 mars 2022)

Guttormsen, Kristin «Foreldre utleverer barn på nettet» *Telemarksavisa* 2015

<https://www.ta.no/nyheter/sosiale-medier/nettbruk/foreldre-utleverer-barna-pa-nettet/s/5-50-125236> (Sist hentet 7.april 2022)

Hansen, Holth Anette «Derfor angret mammabloggeren» *NRK*. 2017

<https://www.nrk.no/livsstil/mariann-er-mammabloggeren-som-angret-1.13367717> (sist lest 14 april 2022)

Kristiansen, Arnhild Aass «Norske myndigheter mener Theas (2) medisin er for dyr. Nå gir innsamlingsaksjon familien håp» *Dagbladet* 2017

<https://www.dagbladet.no/nyheter/norske-myndigheter-mener-theas-2-medisin-er-for-dyr-na-gir-innsamlingsaksjon-familien-hap/68850060> (sist lest 18 april 2022)

Kvalø (2019), Kirsten Kolstad «Prøvekanin for Facebook foreldre» *NRK*, 2019

<https://www.nrk.no/ytring/provekanin-for-facebook-foreldre-1.14536924> (sist lest 19. januar 2022)

Nerland, Embla Helle «Barns rett til personvern og foreldrenes eksponering», *Personvernbloggen* 2019

<https://www.personvernbloggen.no/2019/11/22/barns-rett-til-personvern-og-foreldres-eksponering/> (sis lest 19 april 2022)

Saxvik, Jonas «6 råd til foreldre om deling av barnebilder» *Unicef* 2020

<https://www.unicef.no/nyheter/barns-rettigheter/6-tips-til-foreldre-om-delning-av-barnebilder> (sist lest 19. januar 2022)

Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., and Hasebrink, U “*EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*.” EU Kids Online, 2020 <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01of0> (sist lest 21.04.2022)

Unicef «Foreldre må begrense bildedeling av barn på nett» 2020

<https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/foreldre-ma-begrense-bildedeling-av-barn-pa-%20nett?publisherId=17846799&releaseId=17877277> (lest 19. januar 2022)

Norsk lovkommentar:

Galtung, Andreas «Kommentar til åndsverkloven) 2019 Norsk lovkommentar Gyldendal Rettsdata

<https://min.rettsdata.no/Dokument/gL20180615z2D40z2EzA7104?directHit=1&dq=%C3%A5ndsverkloven¬eid=gN20180615z2D40z2E150>

Kierulf, Anine «Kommentar til Kongerike Norges Grunnlov» 2015 Norsk lovkommentar, Gyldendal Rettsdata

<https://min.rettsdata.no/Dokument/gL18140517z2EzA7104?directHit=1&dq=grl¬eid=gN18140517z2E239D,gN18140517z2E239E,gN18140517z2E239G> (Sist lest 26 februar 2022)

Matningsdal, Magnus «Kommentar til straffeloven» 2022

<https://min.rettsdata.no/Dokument/gL20050520z2D28z2EzA7267?directHit=1&dq=straffeloven¬eid=gN20050520z2D28z2E1704>

Sandberg, Kirsten «Kommentar til barneloven» 2018 Norsk lovkommentar, Gyldendal Rettsdata

<https://min.rettsdata.no/Dokument/gL19810408z2D7z2EzA731?directHit=1&dq=barneloven¬eid=gN19810408z2D7z2E78> (sist lest 5.mars 2022)